

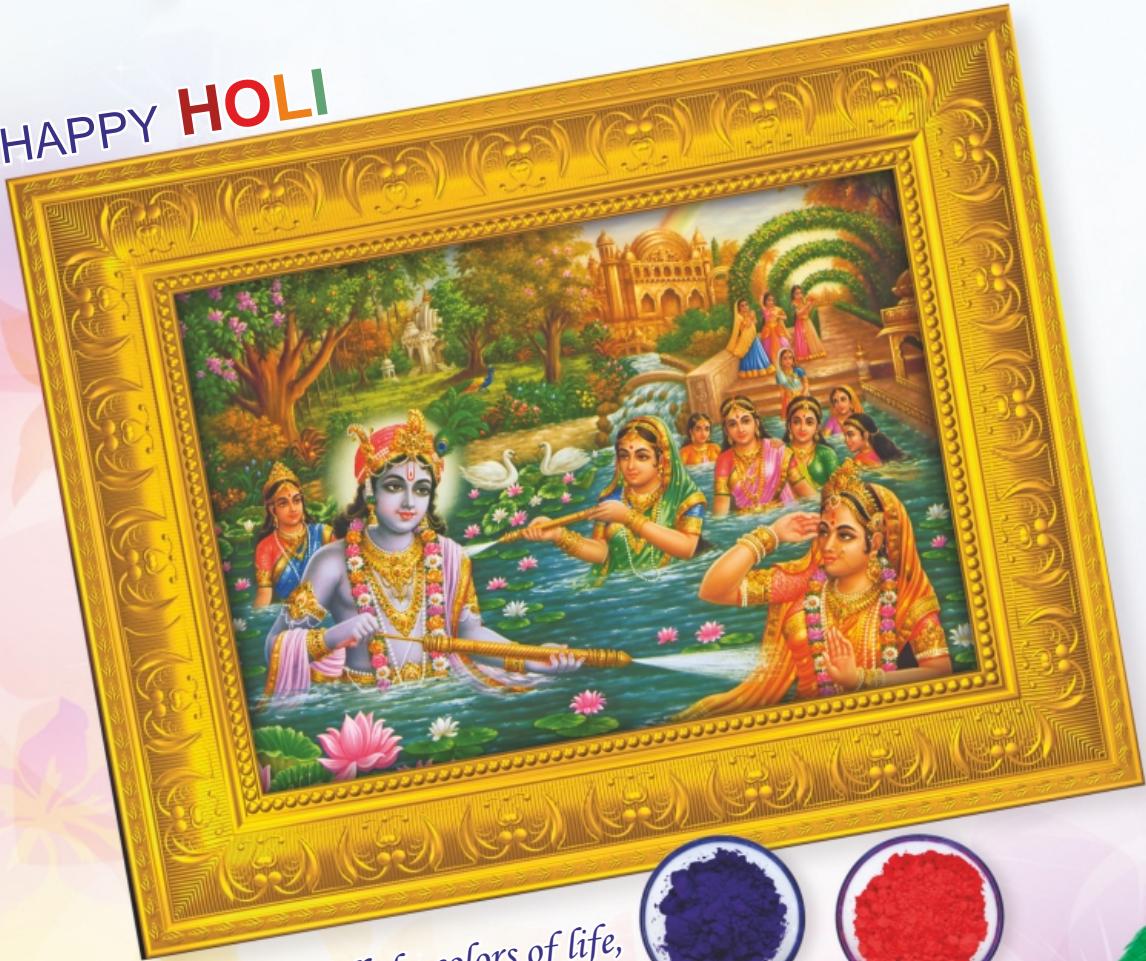
Gyan Amrit

ਗਿਆਨ ਅਮਰਿਤ

Vol.8 - Issue 3
March 2015
Retail Price 10/-

HAPPY Holi

May God gift you all the colors of life,
colors of joy, colors of happiness,
color of love and all other color
you want to paint in your life.

અમદાવાદ સુખશાંતિ ભવનમાં શિવરાત્રી પરે દીપ પ્રજજવલન બાદ રાજ્યોગિની સરલાદીદી સાથે ગુજરાત હાઈકોર્ટના જજ ભાતા રવિભાઈ પ્રિપાઠી, રોટરી કલબનાં પ્રમુખ ભાતા હિંતેશભાઈ, ઓલ ઈન્ડીયા રેડિયો ડાયરેક્ટર ભાતા દિનેશભાઈ તથા હાઈકોર્ટ જજ ભાતા રવિભાઈને સૌગાત આપતાં રાજ્યોગિની સરલાદીદી.

સુખશાંતિભવનમાં મહાશિવરાત્રી નિમિત્તે દ્વાદશ જ્યોતિર્લિંગ રથને લીલી ઝંડી આપી પ્રસ્થાન કરાવતાં રાજ્યોગિની સરલાદીદી.

અમદાવાદ મહિનગરનાં ગોપાલ એમ્પોરીયમના ઓનર ભાતા લાલભાઈને સૌગાત આપતાં પ્ર.કુ.નેહાબેન તથા પ્ર.કુ. ઉધાબેન.

વડોદરામાં 'ફ્યુચર ઓફ પાવર કાર્યક્રમ'નું ઉદ્ઘાટન કરતાં ભાતા નિઝાર ગુમા, ભાતા એંબ્યોની, સીસ્ટર અન્ને, પ્ર.કુ. ડૉ. નિરંજનાબેન

વડોદરામાં 'ફ્યુચર ઓફ પાવર' કાર્યક્રમનાં પ્રતિભાગી અતિથિગાણ.

Gyan Amrit

શાન્દામૃત

વર્ષ ૮

માર્ચ-૨૦૧૫

પ્રજાપિતા બ્રહ્માકુમારી ઈશ્વરીય વિશ્વ વિદ્યાલયનું મુખ્યપત્ર

અમૃતસૂચિ

● કાચા પાચા પર ભવ્ય ઈમારત ?	તંત્રી સ્થાનેથી	05
● પ્રસંગતાના પથ પર	બ્ર. કુ. શિવાનીબેન	08
● પાપકર્માની સભાથી મુક્ત	બ્ર. કુ. જગદીશચંદ્ર	12
● મનની સ્વર્ણાસ્તા માટે ખુશી .	બ્ર. કુ. પ્રો. પ્રકુલ્લચંદ્ર	15
● કર્મયોગની તપસ્યા	બ્ર. કુ. સૂર્ય	17
● અમૃતધારા	દાઢી જાનકીજી	21
● આદર્શ જીવન જીવવાની કળા	બ્ર. કુ. ચંદ્રિકાબેન	23
● આદતોનું મનોવિજ્ઞાન	બ્ર. કુ. અનિલ	26
● યુવા શોર શિવ !	બ્ર. કુ. વિવેકાનંદ	28
● પ્રભુમિલન	બ્ર. કુ. કિશોર મહેતા	31

I wish this Holi brings to your life,
the vibrant colors that you use on this happy occasion.

આવશ્યક નોંધ

લવાજમની રકમનો ડ્રાફ્ટ નીચેના નામે લખશો.

પ્રજાપિતા બ્રહ્માકુમારી ઈશ્વરીય વિશ્વ વિદ્યાલય (ગુજરાતી જ્ઞાનામૃત)

લવાજમ મોકલવાનું, સરનામું બદલાયાની જાણ કરવાનું તથા પૂછપરછનું સરનામું નીચે મુજબ છે.

ગુજરાત ઝોન મુખ્યાલય :

બ્રહ્મકુમારીજ, સુખશાંતિ ભવન, ગામડીવાળા ડેરી સામે,
ભુલાભાઈ પાર્ક રોડ, કાંકાંઠિયા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૨૨.
Phone : 079 - 25324160, 25324460, 25324660

પ્રકાશનનસ્થલાઃ :

રાજ્યોગ ભવન, ૧, ચતુર્ભુજ કોલોની,
ગોરધનવાડીનો ટેકરો, કાંકાંઠિયા, અમદાવાદ-૨૮.
Phone : 079 - 25431676

આવશ્યક સૂચના

જાન્યુઆરી, ૨૦૧૫થી જ્ઞાનામૃતના ભારતના વાર્ષિક લવાજમમાં વધારો થયો છે. નવો દર અંકે ઇપિયા ૧૦૦/- (સો ઇપિયા) રહેશે. છૂટક નકલના દસ ઇપિયા રહેશે. ભારતના આજીવન અંકસભ્ય તેમજ વિદેશોના લવાજમમાં કોઈ ફેરફાર કર્યો નથી.

લવાજમના નવા દર

ભારતમાં

વાર્ષિક લવાજમ	રૂ. ૧૦૦.૦૦
આજીવન સભ્ય	રૂ. ૨૦૦૦.૦૦
છૂટક નકલ	રૂ. ૧૦.૦૦
	વિદેશમાં
એરમેઇલ વાર્ષિક	રૂ. ૧૦૦૦.૦૦
આજીવન સભ્ય	રૂ. ૧૦૦૦૦.૦૦

કૃતિઓ તથા સેવા સમાચાર
મોકલવાનું સરનામું
બ્ર. કુ. ડૉ. કાલિદાસ પ્રભાપતિ
તંત્રી : જ્ઞાનામૃત
જી-૨, ૨૨, શિવમ એપાર્ટમેન્ટ,
નવા વાડજ, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૩.
Phone : 079 - 27621551

મુદ્રક : રાજ્યોગિની સરલાઈટી
પ્રકાશક : બ્રહ્માકુમારી ઉધાબેન

મહુધામાં '7 Billion Acts of Goodness' કાર્યક્રમમાં પ્રતિભાવ આપતાં મામલતદાર ભાતા પંજભાઈ, અ.કુ. પૂર્ણિમાબેન તથા અ.કુ. તૃપાબેન.

કપડવંજમાં '7 Billion Acts of Goodness' કાર્યક્રમમાં ભાતા ગોપાલભાઈ, ડૉ. હરીશભાઈ કુંડલિયા, અ.કુ. પૂર્ણિમાબેન તથા અ.કુ. માલાબેન.

મહેમદાવાદમાં '7 Billion Acts of Goodness' કાર્યક્રમમાં ધારાસભ્ય ભાતા ગૌતમભાઈ, તાલુકા પંચાયત પ્રમુખ ભાતા કીર્તિભાઈ, અ.કુ. તૃપિલબેન તથા અ.કુ. તરફબેન.

રાજકોટમાં 'સેઇફટી કોન્ફરન્સ'માં SEW Exhibitionનું ઉદ્ઘાટન કરતાં શ્રમ-રોજગાર વિભાગના પ્રીન્સીપિલ સેક્ટરી ભાતા સંજય પ્રસાદ(IAS) સાથે અ.કુ. ડૉ. નિરીશ પટેલ, અ.કુ. અંજુબેન.

બંડરીમાં શિવજ્યોતિ પ્રગાંઠાવતાં ભાતા ભરતભાઈ, ભાતા જીતુભાઈ, ભાતા શશીકંઠભાઈ, અ.કુ. રઘાબેન, અ.કુ. દક્ષાબેન.

મુંબદ બોરીવલ્લીમાં 'રાષ્ટ્રીય સડક સુરક્ષા સપ્તાહ'માં સન્માનીત 30 ડ્રાઇવરો સાથે અ.કુ. દિવ્યાબેન.

કલોલમાં મહાશિવરાત્રી નિમિતે ઈશ્વરીય સંદેશ આપતાં પ્રહાવત્સોની રેલીનું દશ્ય.

કુતિયાણામાં માવતરધામના સીનીયર સીટીગ્રનને ઈશ્વરીય સંદેશ આપતાં બાદ અ.કુ. મૃદુલાબેન.

તંત્રી સ્થાનેથી

કાચા પાચા પર ભવ્ય ઈમારત ?

આજે પ્રીન્ટ, ઇલેક્ટ્રોનિક અને સાચબર મીડિયામાં જે હકીકતો પ્રસિદ્ધ થાય છે તેના પ્રતિભાવરૂપે ઉપરોક્ત વિષય પર લખવાની પ્રેરણા મળી છે.

આજે ભિન્ન ભિન્ન ક્ષેત્રની સુપ્રસિદ્ધ કહેવાતી પ્રતિભાઓમાંથી કેટલીક જેલવાસ ભોગવે છે. કેટલીક સભાઓ ભોગવી ચૂકી છે. કેટલાકના સામે ગુનાઓ નોંધાઈ રહ્યા છે. તો કેટલાક સામે આક્ષેપો થયા છે. આમાં એક કાળે સૌ કોઈ આ પ્રતિભાઓથી અંજાયેલા હતા. એમને વંદના કરતા હતા. એમની હાજરીમાં ધન્યતા અનુભવતા હતા. કેટલાકની જ્યાતિ આંતરરાષ્ટ્રીય છે. તો કેટલાક ભિન્ન ભિન્ન ગૌરવવંતા સ્થાને છે, હતા.

આ પ્રસંગે રહીમજુએ લખેલો એક દોહો યાદ આવે છે....

‘ઘેર, ખૂન, ખાંસી, ખુશી, બેર, પ્રીતિ મધુપાન, રહીમન દાખે ના દબે, જાને સકલ જહાન.’

અર્થાત્ ક્ષેમકુશળ રહેવું, ખૂન કરવું, ખાંસી આવવી, ખુશીમાં રહેવું, વેરભાવ હોવો, પ્રેમ થવો, શરાબનું સેવન કરવું. આ વાતો ગમે તેટલી દબાવીએ પણ દાબી શકાતી નથી. તેને સમગ્ર વિશ્વ લાણો છે. કયારેક ચઢતા સૂરજમાં, સત્તા અને સંપત્તિના મદમાં, પ્રશંસકોના સમૂહ વચ્ચે, સલાહકારોના સાથમાં આ પાપકર્મ અમુક સમય સુધી પ્રકાશમાં આવતાં નથી. પણ પરમાત્માએ કર્મના સિદ્ધાંતનું જ્ઞાન આપ્યું છે. મન, વરણ, કર્મથી જે જે વિકર્મો થયાં છે તેની સભા ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપે ભોગવવી પડે છે. કેટલીક અન્યને ઓછી દુઃખદાયી, પીડાકારક વાતો ગુપ્ત રહી જાય

છે પણ વિકર્મો કરનાર આત્મા સ્વયં તેને ગુપ્ત રાખી શકતો નથી. વિકર્મના બોજની તે સતત અનુભૂતિ કરે છે.

આજે માનવ કથની અને કરણીની વિભિન્નતાથી જીવન જીવે છે. વિચારે છે કંઈક, વાણીમાં આવે છે કંઈક અને વર્તન થાય છે કંઈક. વાસ્તવમાં મન, વાણી અને કર્મમાં વિરોધાભાસ છે, વિભિન્નતા છે. જેથી તેનાં કાર્યોનો ક્ષાણિક, અલ્યસમય માટે પ્રભાવ પડે છે. પણ વાસ્તવિકતા પ્રગાટ થયા વગર રહેતી નથી.

યોગી, સંત, સદાચારી વ્યક્તિ માટે કહેવાચું છે.. ‘ચિતે વાચિં ક્રિયાંં ચ, સાધૂનામૃ એકરૂપતા’ અર્થાત્ જેનાં મન, વાણી અને કર્મમાં એકરૂપતા છે તે સંત (સદાચારી, સજ્જન) છે. આજે અનેકવર્ષોનાં વહાણાં વાચાં છતાં ગાંધીજી, વિવેકાનંદ કે ભિન્ન ભિન્ન ક્ષેત્રની મહાન પ્રતિભાઓ સ્થૂળરૂપે વિદ્યમાન ના હોવા છતાં તેમના જીવનથી આજેય જીવે છે. આજેય એમનાં જીવન, કર્મ વિશ્વના અનેક આત્માઓને પ્રેરણા આપે છે. આજે લોકો એમને પ્રેરણાદ્વારા માને છે.

જ્યારે બહુમાળી ઈમારત ચણવી હોય, મોટા મોટા ડેમ બાંધવાના હોય ત્યારે તેના પાચાનું ખૂબ જ દ્યાન રાખવામાં આવે છે. પહેલાં રાજાઓ રોડ, રસ્તા, મકાન બનાવતાં કોન્ટ્રાક્ટરો પાસે લેખિત કરાર કરાવતા હતા અને તેમાં ક્ષતિ થાય, તો સજ કરતા હિતા.

આજે આપણે ભવ્ય ઈમારતો ચણવાનાં આચોજનો કરીએ છીએ પણ તેના પાચાની મજબૂતીનું દ્યાન રાખતા નથી. કેટલાંક બાંધકામો ઉદ્ઘાટન થયા પહેલાં જ પડી જતાં હોય છે. આવા સમાચારો અવારનવાર જાણવા મળે છે.

જેમ ભષ્ટાચારને કારણે કોઈપણ ક્ષેત્રના કાર્યમાં કચાશ, ખામીઓ રહી જાય છે. તેનાથી નુકસાન થાય છે, લોકોને સહિત કરવું પડે છે. આયોજનો સફળ થતાં નથી. તે રીતે જીવનરૂપી ઈમારતને ભવ્ય મહાન, ઉર્ધ્વગામી બનાવવી હશે, તો જીવનના પાયામાં પ્રારંભથી જ સુસંસ્કારોનું જતન કરવું પડશે. પહેલાં માતાઓ બાળકોને પારણામાંથી જ હાલરડાં ગાઈ શ્રેષ્ઠ સંસ્કારો આપતી હતી. દાદા-દાદી, વડીલો સૌ ધર્મગ્રંથોની, સંસ્કાર ઘડતરની પ્રેરણાદાયી વાતો હારા જીવનના પાયાને સદ્ગુણોથી મજબૂત કરતાં હતાં. તેથી મહાન પ્રતિભાઓના ઘડતરમાં આ વારસો જોવા મળ્યો છે. પણ પાશ્ચાત્ય અસરો અને બદલાતી જતી જીવનશૈલીમાં ચારિશ્ચના મજબૂત પાયાની વાતો ભૂલાઈ જતી હોય છે.

શિક્ષણમાં જેમ મૂલ્યલક્ષી શિક્ષણ આપવામાં આવે, તો વિદ્યાર્થીના જીવનનો પાયો મજબૂત બને. ચારિશ્ચનો સર્વાંગી વિકાસ થાય, દિવ્યગુણો આવે. બાળકોને જો સુસંસ્કારોનું ભાથું આપવું હશે, તો માતા-પિતા, ઘરના સભ્યોએ પણ એવું પ્રેરણાદાયી જીવન જીવવું પડશે. જેનાથી બાળકો પ્રભાવિત થાય, પ્રેરણા પામે.

કોઈપણ દેશની મહાનતા તેના ભૌતિક વિકાસ કરતાં તેના ચારિશ્ચિક વિકાસથી વધુ ઉલ્લેખનીય બનની જોઈએ. તાજેતરમાં વાયબ્રંઘ ગુજરાતના કાર્યક્રમમાં ગાંધીનગર આવેલા ભૂતાનના વડાપ્રધાન શેરિંગ ટોબગો પ્રેરણાદાયી પ્રવચનનથી પ્રભાવશાળી બની રહ્યા હતા.

આજની પરિસ્થિતિ માટે સૌ જવાબદાર છે. જ્યારે માનવ એની ફુરજો ભૂલી જાય છે અને માત્ર અધિકારોની પ્રાપ્તિને જ મહત્વ આપે છે. તેમાંથી સર્વ અસમાનતા, બુરાઈઓ, ભષ્ટાચાર કૂલેક્ષાલે છે. ભારતીય સંસ્કૃતિનાં મૂલ્યોમાં અતિઉદાર બનીને જે છૂટછાટો અપાઈ છે તે સ્વતંત્રતા અત્યારે

સ્વરચ્છંદતામાં પરિણામી છે. મોબાઇલ, સાયબર મીડિયાએ વ્યસનનું રૂપ લઈ લીધું છે. તેના દુર્દુપ્યોગથી સાયબર ક્રાઇમ (ગુનાઓ) વધી રહ્યા છે. લોકો છેતરાઈ રહ્યાં છે અને ખોટાં પરિણામો ભોગવી રહ્યાં છે.

આજે દરેક પ્રવૃત્તિઓ પાછળ વિકારોની બોલબાલા ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપે દૃશ્યમાન થાય છે. સર્વાંગી વિકાસની અનેક પ્રવૃત્તિઓ, સમાજસેવાની પ્રવૃત્તિઓનાં અનેકક્ષેત્રો હોવા છતાં મોડેલિંગ, ફેશન શો અને નૃત્યના કાર્યક્રમો જ છવાઈ જાય છે. જ્યાં જુઓ ત્યાં તેની જ પ્રસિદ્ધિ છે. શિક્ષણાધામો પણ તેનાથી મુક્ત નથી.

કામવિકારને ઉતેજે તેવાં ટી.વી. ચેનલો, ચલચિત્રો, કાર્યક્રમોમાં એટલાં વિપુલ દૃશ્યો આવે છે કે કોઈ તેનાથી બચી શકતું નથી. લગ્ન બહારના સંબંધો જે હંદે વિકાસ પામી રહ્યા છે તે ચિંતાજનક છે. લાંબા ગાળે સમાજના માળખાને તે પ્રભાવિત કરશે. દિન પ્રતિદિન હિંસા, આતંકવાદમાં વૃદ્ધિ જોવા મળે છે. અસામાજિક તત્ત્વો શક્તિશાળી બનતાં જાય છે. અધ્યતન જીવનશૈલી અને સુખ સગવડો મેળવવાના લોભે માગ્ન મૂકી દીધી છે. ભષ્ટાચાર કે અનૈતિક કમાણી કરવામાં આત્માના અવાજને દબાવી દીધો છે. જે હંદે ભષ્ટાચારના કિરસાઓ બહાર પડે છે તે જોતાં તેના વ્યાપની ખબર પડે છે. ભષ્ટાચારની વિપુલતામાં સારા ઈમાનદાર, નીતિવાન માણસો લદ્યુમતીમાં આવતા જાય છે. ભષ્ટાચારી માણસો લાજવાને બદલે ગાજતા હોય છે. શીલ, સૌદર્યની આરાધના કરનાર દેશ મોહનાં પ્રપંચોમાં દેરાઈ ગયો છે. તેથી તેની ગચ્છિમા નષ્ટ થઈ રહી છે. ધર્મક્ષેત્ર પણ તેનાથી મુક્ત નથી. શિક્ષણ જેવા પવિત્ર વ્યવસાયમાં બાળમંદિરથી માંડીને ચુનિવર્સિટી અધ્યાપક સુધીના લોકોએ કરેલા છેડતીના બનાવોએ તેમના પતનને પ્રત્યક્ષ કર્યું

છે. તો ભિન્ન ભિન્ન ક્ષેત્રે નામાંકિત લોકો પણ મોહજાળમાં ફુસાઈને ઘૃણાસ્પદ વર્તન કરે છે.

યોગ્યતા વિનાની સત્તા અને સંપત્તિએ અહુંકારમાં અતિશય વૃદ્ધિ કરી છે. એમના વ્યવહારમાં રાવણનાં દર્શન થાય છે. જો વિકારોની પાશવીલીલાઓ આ ગતિએ વિકાસ પામશે, તો જનતા વિકાસનાં કે સુશાસનનાં ફળો ભોગવી શકશે નહિં. જો નેતાઓ દરેકમાં કમાણી શોધશે, તો પ્રજા સમૃદ્ધય ક્યારે થશે ?

એક પિતા પરમાત્મા સિવાય કોઈ આમાં પરિવર્તન લાવી શકે તેમ નથી. પરમાત્માએ

પ્રબોધેલ ઈશ્વરીય જ્ઞાન અને રાજ્યોગ જ શક્તિશાળી માદ્યમ છે. તેના માદ્યમથી જ માનવમાં પરિવર્તન આવશે. જીવનમાં સાચાં સુખ, શાંતિ અને દિવ્યાનંદની અનુભૂતિ કરવી હોય, જીવન જીવવાની શ્રેષ્ઠ કળા શીખવી હોય અને સર્વ સમસ્યાઓમાંથી મુક્ત થવું હોય, તો પ્રજપિતા બ્રહ્માકુમારી ઈશ્વરીય વિશ્વ વિદ્યાલયના સેવાકેન્દ્ર ઉપર પહોંચો. ઈશ્વરીય જ્ઞાન અને રાજ્યોગ ઢારા જીવનને ધન્ય બનાવો.

॥ॐ શાંતિ॥

- બ્ર. કુ. કાલિદાસ

(પેજ નં. ૨૫ નું અનુસંધાન)

બ્રહ્મચર્ય - અખ્યંત બ્રહ્મચર્ય નિઃસંશય રાજ્યોગીની મહામૂલ્યવાન સંપત્તિ છે. તેણે સ્વેચ્છાએ બ્રહ્મચર્ય અપનાવ્યું હોય છે. અને તેને કારણે જ અનેના જીવનમાં બેછદનું વાત્સલ્ય, ઉદારતા, આતિથ્ય, બીજાઓ પ્રત્યે સેવાની વૃત્તિ જેવા ગૃહસ્થના ગુણો વિકસિત થયા હોય છે. કામની વૃત્તિનો રાજ્યોગીએ યોગના બલો જ્ય કરેલો હોય છે.

ગુણ અને શક્તિઓથી સમૃદ્ધ રાજ્યોગીનું ભવ્ય જીવન - રાજ્યોગના અભ્યાસથી યોગીનું જીવન અનેકાનેક ગુણ તથા શક્તિઓથી સંપન્ન થઈને શોભી ઉઠે છે. તેનું જીવન ખૂબ જ અર્થ પૂર્ણ, આદર્શ અને કલાત્મક બની જાય છે. તેના જીવનમાં શ્રદ્ધા, સ્વાશ્રય, સ્વાભિમાન, સાહસ, નિર્ભયતા, ઉત્સાહ, નમૃતા, દૈર્ય, ન્યાયશીલતા, પરમત સહિષ્ણુતા, સદાચાર,

જીવનશુદ્ધિ માટેનો આગ્રહ, નિરોગીતા, પરસ્પર આદર, તેજસ્વિતા, સમાવવાની શક્તિ, એકાગ્રતા વગેરે કેટલાક ગુણો અને શક્તિઓ છલકે છે.

સંતુલિત જીવનની કલા - રાજ્યોગના અભ્યાસથી વ્યક્તિના જીવનમાં કેટલાંચ પ્રકારનાં સંતુલન આવે છે. ભાવના અને વિવેકનું સંતુલન, સ્વાર્થ અને પરમાર્થનું સંતુલન, પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિનું સંતુલન, વિચાર અને આચારનું સંતુલન. જીવનમાં સમતોલપણું એક મોટામાં મોટી કળા છે. રાજ્યોગી જીવન વીણાનો શ્રેષ્ઠ કલાકાર છે. તે પોતાની જીવન વીણાનું અવિસ્મરણીય સંગીત ગંકૃત કરી સૌને ભાવ-વિભોર કરી દે છે. જગાંબા સરસ્વતી બ્રહ્માની દીકરી કમલાસિની પરા વિદ્યાની દેવી, મા સરસ્વતીને લોકો આજ પર્યત વીણાવાદિની કહી શ્રદ્ધા સુમન અર્પિત કરે છે શા માટે ? .....

પ્રસંગિતાના પથ પર

બ. કુ. શિવાલીબેળ

સાક્ષી બનો નિર્ણાયિક નહીં.

જ્યારે આપણે આપણી ખુશીનું સ્તર જોઈએ છીએ ત્યારે એવું લાગે છે કે તે ઉપર નીચે થઈ રહ્યું છે. આપણી મંજિલ કઈ છે ? શું આપણે એને સ્થિરતા પર લાવી શકીએ છીએ ? ખુશી સંવેદનાઓની સાથે ઉપર નીચે થયા કરે છે તે જોવાનો આપણો પ્રયાસ છે. કેમ જેમ આપણે પ્રયાસ કરતા રહીશું તેમ તેમ આપણે આપણી મંજિલ સુધી પહોંચી જઈશું. આજે કંઈક બીજી વાતો કરીએ છીએ અને એ જાણવાનો પ્રયાસ કરીએ છીએ કે એવું શું છે જે મને પાછળ મૂકી દે છે. જેથી જે ખુશી હું નિર્મિત કરતી હતી તે કરી શકતી નથી.

પ્રશ્ન : આપણને કેવી ટેવ પડી કે પરિસ્થિતિએ આપણને પાછળ લાવી દીધા. આપણે પહેલાં તો અલગ રહીએ છીએ પછી નિર્ણાયક બનવાનું શરીર જાય છે. લોકોના પ્રત્યે ચા સ્વયં પ્રત્યે પણ. એના પછી આપણી જે સંવેદનાઓ હોય છે તે સમગ્ર પરિસ્થિતિ ઉપર કેન્દ્રિત થઈ જાય છે. હવે હું આવી પરિસ્થિતિમાં શું કરું ?

ઉત્તાર : સૌ પ્રથમ એના ઉપર પૂરી તપાસ કરવી તે પણ સારામાં સારો ઉપાય છે. તે માટે આપણે એવો અભ્યાસ કરીએ કે આપણે કોઈ નાટક ચા ફિલ્મ જોઈએ છીએ, તો દર્શકોમાં બેસીએ છીએ. દર્શકો સાથે બેસીને એ જોઈએ છીએ કે ઉપર શું થઈ રહ્યું છે. એ રીતે જુવનની ચાત્રામાં ચાલતાં વચ્ચે વચ્ચે દર્શક પણ બની જઈએ. આપણે મંચ પર પણ છીએ. અભિનેતા પણ છીએ. છતાં અભિનેતાની સાથે સાથે આપણે શું બનવાનું છે ?

દર્શક પણ બનવાનું છે. દર્શક શા માટે બનવાનું છે ? કારણાકે દર્શક બનવાથી આપણે મુક્ત રહી શકીએ છીએ. તેથી ખબર પડે છે કે આ નાટક છે. જે સતત ચાલતું રહે છે.

એમાં કલાકાર તરીકે આપણી ભૂમિકા ભજવીએ છીએ. આપણે એને અલગ થઈને જોઈએ. નિર્ણાયક બનીને નહીં. આપણે જ્યારે નિર્ણાયક બનીએ છીએ ત્યારે આપણે એની ભૂમિકા સાથે જોડાઈ જઈએ છીએ.

પ્રશ્ન : દર્શકની ભૂમિકામાં દિવસભર રહી શકીએ છીએ ?

ઉત્તાર : સાક્ષી બનીને દરેકની ભૂમિકાઓને જોતા જઈએ. જેવા આપ સાક્ષી બનીને દરેકની ભૂમિકાને જોશો તો આપનું મન કેવું બનતું જશે ? તે સ્થિર બની જશે. એમાં વધારે તકલીફ નહીં પડે. સાક્ષી બનીને બીજાઓની ભૂમિકાને જોતાં જ્યારે આપ અભિનય કરશો, તો તે ભૂમિકા કેવી હશે ? રચનાત્મકતાથી ભરેલી હશે, કારણ કે આપનું મન સ્થિર અને સબળ છે. એક અશાંત મનવાળો માનવ કદી પણ રચનાત્મક બની શકતો નથી, કારણ કે એની અંદર એ શક્તિ જ હોતી નથી.

સમજુ લો કે હું અત્યારે સારા મૂડમાં છું. આપે એવું કંઈક કહ્યું જેનાથી મારું મન ખરાબ થઈ ગયું. એમાં અમારો કોઈ દોષ નહોતો, પણ હું તો કહીશ કે તે તો સ્વાભાવિક છે. તેઓ એવું બોલ્યા તો મને ખરાબ લાગે જ. એનો મતલબ કે મારામાં

તે શક્તિ નથી કે હું મારો રોલ કર્ય રીતે નિભાવું છું. મારી ભૂમિકા આપણી ભૂમિકા પર નિર્ભર થઈ ગઈ. આપ પોતાની જેવી ભૂમિકા નિભાવીશ. આપ આખા દિવસમાં સ્વયંને જુઓ કે આપ ભૂમિકાને રચનાત્મકતાથી નિભાવી રહ્યા છો યા આપણો રોલ એની મેળે ચાલી રહ્યો છે, કારણ કે બીજાઓની ભૂમિકામાં આપણે એટલા વધારે જોડાઈ જઈએ છીએ કે એ સમયે આપણે પોતાની ભૂમિકા નિભાવવાનું જ ભૂલી જઈએ છીએ. બીજાના રોલ ઉપર નિર્ણયિક બનવા લાગીએ છીએ.

પ્રશ્ન : જ્યારે આપણે ફિલ્મ યા નાટક જ જોઈ રહ્યા નથી, એક સાક્ષીભાવથી આપણે આપણા જીવનમાં તો...?

ઉત્તાર : આજે આખા દિવસમાં આપણે એકવાર કોશિષ કરીને જોઈએ કે આપણે કોઈની પણ ભૂમિકાનો નિર્ણય કરવો નથી. એમણે આમ કરવું જોઈએ, આમ નહીં કરવું જોઈએ, આપણે આ કરવાનું છે. આપણે આ કરવાનું નથી. પરંતુ તે તો આપણી જવાબદારી છે. આપણે એક દિવસ વધારે લાગે છે તો આપ એક કલાક માટે પણ ઉપરોક્ત કાર્ય કરી શકો છો.

પ્રશ્ન : આપણાને ખબર છે કે આખા દિવસમાં ઘણા બધા લોકો અને પરિસ્થિતિઓ એવી આવવાની છે કે આપણે તે કરવાનું ભૂલી જઈશું ?

ઉત્તાર : સારું એક કલાક તો સંભવ છે ને ! એક કલાકના અનુભવથી આપણે કેવું લાગે છે. આપ જોશો કે ઘણી બધી નિર્ણયિક વાતો આપણે બોલતા નથી.

પ્રશ્ન : એ સમય સુધી જો કોઈ પરિસ્થિતિ આવી નથી ત્યાં સુધી તો હું સારી જ રહીશ, પણ એ એક કલાકમાં હું ઘણું બધું વિચારું છું ?

ઉત્તાર : વાત વિચારવાની તો થઈ રહી છે.

નિર્ણયિક એટલે એવું નહીં કે આપણે માત્ર શબ્દોમાં જ બોલીએ છીએ. નિર્ણયિક છીએ વિચારવામાં. એક કલાક પ્રચાસ કરીએ કે જે છે, જેવું છે, તેવું બરાબર છે. બધું સારું છે. આપણે એક કલાક પછી સમજશે કે આપણી ઘણી બધી ઉર્જા જે વ્યર્થમાં જ નાખ થતી હતી તે બચી જાય છે. જ્યારે આપણે નિર્ણયિક બનીએ છીએ ત્યારે આપણી વિચારવાની રીત પણ હક્કારાત્મક રહેતી નથી, કારણ કે એ સમયે આપણે લોકોની ખામી-નખળાઈઓજ વધારે જોઈએ છીએ. પછી મારા ઉપર તેનો પ્રભાવ પડે છે. એક એકની નખળાઈ જોતાં આપણા મનની સ્થિતિ કેવી બની જશે? સાક્ષીભાવનો અભ્યાસ આપણે વાસ્તવમાં કરીને જોવો જોઈએ કે એનાથી આપણાને કેટલો ફાયદો થાય છે. આપણામાં કેટલી શક્તિ ભરાય છે.

બીજુ અવસ્થામાં આપણે શું જોઈએ છીએ કે જ્યારે મેં બીજાઓને જોવાનું બંધ કરી દીદ્યું તો હું સ્વયંને જોવાનું શરૂ કરું છું કે આપણા મનમાં શું ચાલી રહ્યું છે. કેટલાક લોકો કહે છે કે હું મારા વિચારોને જોઈ શકતો નથી. હું પૂછું છું કે આપણે કેમ આપણા વિચારોને જોઈ શકતા નથી. એક સમયમાં આપણું દ્યાન એક પર જ હોઈ શકે છે. જો હું એક પળમાં આપણા વિશે વિચારું છું તો એ સમયે હું બીજુ તરફ દ્યાન આપતી નથી. જ્યારે આપણે ઘણી બધી બાબતો વિશે દ્યાન આપીએ છીએ. ત્યારે પણ પોતાની તરફ દ્યાન આપતા નથી. થોડા સમય માટે આપણે આપણા મનની સર્વ વાતોથી મુક્ત બનીને જોવાનું શરૂ કરીએ છીએ.

પ્રશ્ન : એક કલાક આપણે કોઈ બીજા વિષે નહીં વિચારીએ. કોઈ પરિસ્થિતિ વિશે પણ નહીં વિચારીએ પરંતુ પરિસ્થિતિ વિશે તો આપણે વિચારતા હોઈએ છીએ ?

ઉત્તાર : પછી વિચારીશું શું થઈ જશે ? એક કલાક વિચારીશું તો શું થઈ જશે ?

પ્રશ્ન : ના પરિસ્થિતિ રહી, ના લોકો રહ્યા, પછી હવે શું થશે ?

ઉત્તાર : એ સમય સુધી આપણે પરિસ્થિતિ યા અન્ય લોકો વિશે વિચારીશું નહીં, નિણાયક બનીશું નહીં. શું આપણે આ પ્રકારના વિચાર દરેક માટે કરી શકીએ છીએ. આપણે કયા પ્રકારના વિચારો કરીએ છીએ તેની પણ આપણને માહિતી હોતી નથી. એટલે એક દિવસે આપણે બીજાઓ વિશે વિચારીશું નહીં. આપ જે રીતે સહજ ચાલો છો તે રીતે ચાલતા જાઓ. ફક્ત એટલું દ્વારા રાખો કે હું શું વિચારું છું. એને જોવાની કોશિષ કરો. અને જેવો આપને વિચાર મળો કે હું વિચારી રહ્યો છું, એણે આમ નહીં તેમ કરવું જોઈએ. જો આ પ્રકારના વિચાર આવે તો આપ સ્વયંને કહો કે બસ કરો. અત્યારે એક કલાક મારે કંઈપણ વિચારવાનું નથી.

પ્રશ્ન : ત્યારે મારે શું વિચારવાનું નથી એ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે ?

ઉત્તાર : સારું છે. આપણે એ વિચારવાનું છે કે તેઓ જેવા છે, તેવા સારા છે. આપ એનો સ્વીકાર કરી લો.

પ્રશ્ન : પણ મને માહિતી તો જોઈએ. મારે કોઈ પરિસ્થિતિને ચા કોઈ વ્યક્તિને સ્પષ્ટતાથી જોવી પડશે. મારે એમની નકારાત્મકતાને પણ જોવી પડશે. જ્યારે આપણે નિણાયક હોતા નથી ત્યારે હું કહીશ કે હું એમની નકારાત્મકતાને શા માટે જોઉં ?

ઉત્તાર : આ ઘણી સારી વાત છે. આ સકારાત્મક અને નકારાત્મકની વાત નથી. આ બંને અલગ ચીજો છે. જે ચીજ મને સારી લાગે છે. તેને હું સકારાત્મક વિભાગમાં રાખીશ અને જે ચીજ મને સારી લાગતી નથી તેને હું નકારાત્મક વિભાગમાં રાખીશ. સમજો કે મને સમય પર આવવું સારું

લાગે છે જે પણ મોડા આવે તેઓ મારા માટે શું છે ? નકારાત્મક છે. પણ જેઓ મોડા આવી રહ્યા છે એમને એટલી સમસ્યા નથી એ વાતની એમને કોઈ ચિંતા નથી.

પ્રશ્ન : સમાજમાં રહેવા છતાં, મર્યાદાઓમાં રહેતાં કેટલીક ચીજો એવી છે બ્રહ્માકુમારી શિવાની, જે કહેવાય છે તે યોગ્ય છે ?

ઉત્તાર : મર્યાદાઓ પણ કોણ બનાવી રહ્યું છે ? જો આપ પણ્ણિમ અને પૂર્વની સંસ્કૃતિ જોશો, તો આપને સામાન્ય વિચારોમાં પણ તકાવત દેખાઈ આવશે. જ્યારે હું લંડન ગઈ હતી તો મેં જોયું કે ત્યાં વાહનવ્યવહાર ઘણો સ્મૃથ (કોઈ તકલીફ વગર) ચાલી રહ્યો હતો. અમે રસ્તો પાર કરવા માટે ઊભા હતા તો તે ગાડી અટકી ગઈ. મેં સાથેની બહેનને પૂછ્યું કે ગાડી કેમ અટકી ગઈ ? કચાંક આપણે ખોટું તો નથી કર્યું ? તે બોલી કે આપણે રસ્તો પાર કરીને બીજુ તરફ જઈ શકીએ તે માટે ગાડી અટકી છે. અહીં મને અલગ પ્રકારનો અનુભવ થયો.

દરેક પોતાની સંસ્કૃતિનું નિર્માણ સ્વયં કરે છે. આપણે કહીએ છીએ ત્યાં આવું થતું નથી. આપણે એવું પણ કહી શકીએ છીએ કે ભારતમાં જે થાય છે તે સાચું છે કે ત્યાં થાય છે તે સાચું છે ? આપણે તરત જ નિણાયક બનવાનું શરૂ કરીએ છીએ અને કહીએ છીએ કે જોયું, આ સાચું છે, તે ખોટું છે. જેમ આપણે એને સાચા અને ખોટાના સ્તર પર લઈ જઈએ છીએ, તો બધી ઉર્જા બદલાઈ જાય છે. આપણે એમ પણ કહી શકીએ છીએ કે આપ મારાથી અલગ છો. જો હું એમ કહું છું કે આપ ખોટા છો તો આ એક અલગ પ્રકારની ઊર્જા છે. એનાથી દરેકને અલગ અનુભૂતિ થશે અને લોકો કહેશો કે બી.કે. મને યોગ્ય લાગતું નથી. આપના સંસ્કાર, આપનો સ્વભાવ, આપનો વ્યવહાર. પણ હું એવો સંકલ્પ કરી શકું છું કે આ

અલગ છે. એને હું પસંદ કરતી નથી. જો હું કહું છું કે આ ખોટું છે, આ ખરાબ છે તો હું આપણે ક્યા પ્રકારની ઉર્જા મોકલી રહી છું? નકારાત્મક. એમાં સંભાન અને પ્રેમનો અભાવ છે. જેને કારણે આ સમસ્યા જન્માવે છે.

સ્વીકાર્ય છે નો મતલબ. હું તૈયાર છું. આપ અલગ છો, હું અલગ છું. અને હું આ અંતરનો સ્વીકાર કરી લઉં છું. જ્યારે આપણે પોતાની તરફ બનાવવાની કોશિષ કરીએ છીએ કારણ કે આપણે એ નિર્ણય કર્યો છે કે હું સાચો છું, આપ ખોટા છો, પિતા અને બાળકોની વચ્ચે કોણ સાચું છે એને પસંદ કરવું ઘણું જ મુશ્કેલ થઈ જાય છે.

પ્રશ્ન : પતિ અને પત્નીમાં પણ ?

ઉટાર : મેં પિતા અને બાળકો કેમ કહ્યું? કારણ કે પિતા ઘણા અધિકારથી ચાલે છે કે બાળકો ખોટાં છે. કેટલિક વાર આપણો ઉદ્દેશ્ય સાચો હોય છે. જો આપણે કોઈને કંઈક શીખવાડવું છે મતલબ કે એમને સશક્ત બનાવવાના છે તો શુભ ભાવનાથી બોલો. આપણે એમને નકારાત્મક ઉર્જા મોકલીએ છીએ કે તમે ખરાબ છો, તો આ ઉપાય ખોટો છે. એનાથી એમને સશક્ત બનાવતા નથી પણ ઉલટું એને માનસિક રીતે નબળા બનાવીએ છીએ.

પ્રશ્ન : કોઈ નશો કરી રહ્યું છે, ધૂમ્ખપાન કરી રહ્યું છે ચા શરાબ પી રહ્યા છે તો આપણે એમને કઈ રીતે સંભાળીએ? કારણ કે આપણને પહેલો વિચાર એ આવે છે એને બદલવા છે અને એને રોકવાની જરૂર છે.

ઉટાર : એને બદલવાની જરૂર એટલા માટે છે કે તે એક અલગ પ્રકારની ઉર્જા છે.

પ્રશ્ન : આપણે સર્વપ્રથમ તો એ કોશિષ કરવી જોઈએ કે આ સંકલ્પ પેદા જ ન થાય. કારણ કે જેવો મનમાં વિચાર આવશે તો મન શો જવાબ આપશે? આ સાચું નથી.

ઉટાર : જે પણ બાળક આવું કંઈક લઈ રહ્યું છે. બાળકો તો શું મોટા પણ લઈ રહ્યા છે. એનાથી ઘરનું પૂરું વાયુમંડળ એવું બની જાય છે કે આપ ખોટા છો. આપ ખરાબ છો. આ પાપ છે તો આ પ્રકારની ઉર્જા ઉત્પન્ન થઈ જાય છે.

પ્રશ્ન : પછી આપણે શું કહીએ છીએ કે આપણું શું થશે, આપણી સાથે આવું કેમ થયું તે તો છે જ ખોટું. આપણી કિંદગીમાં આપણાં બાળકોએ આ કરવાનું હતું?

ઉટાર : પછી તો માતા-પિતાના ઉપર પણ પ્રશ્ન ઉઠે છે. કચાંકને કચાંક બાળકોના જીવનમાં કંઈક ખાલીપો છે. જેને કારણે બાળકો આ માર્ગ જવા પ્રોત્સાહિત થાય છે. કચાંકને કચાંક એમનું આત્મસંભાન ઓછું છે અને આ ઉતેજના ખાલીપો ભરવામાં એને મદદ કરે છે. હવે તે સ્વચ્છની ઓછી ઉર્જાની સાથે, તે કોઈ દુઃખની સાથે તો કોઈ દર્દની સાથે મેં તે લેવાનું શરૂ કર્યું. તો આ મને મદદ તો કરે છે અને મને સશક્ત થવામાં પણ મદદ કરે છે. અંતમાં એ વિચારું છું કે આ સર્વ ચીજોથી મને શું મળ્યું? આપ ખરાબ છો. આપ ખોટા છો. આપ આ છો. એનાથી તો મને વધારે અપમાન સહિન કરવું પડ્યું.

મેં નશો લેવાનું એટલા માટે શરૂ કર્યું કે કચાંક અપમાનિત થવાની ઉર્જા મને દુઃખી ના બનાવે. હવે તે છોડવા માટે મારે પહેલાં મારા અંદરનાં ખાલીપાને ભરવો પડશે. આપણે ઈરંઘીએ છીએ કે તે આ સર્વ ચીજોથી દૂર રહે. પણ એ આમ કેમ કરી રહ્યો છે આપણે એ કદી જાણવાનો પ્રચાસ કરતા નથી. આપણે માત્ર એટલું જ જોઈ છીએ કે બાળક આ સર્વ લઈ રહ્યું છે.

(અનુસંધાન પેજ નં. ૨૦ પર)
(પેજ નં. ૧૧..નું અનુસંધાન)

જે એના સ્વાસ્થ્ય માટે હાનિકારક છે. આપણે રોજ

શું આપણે પાપકર્મોની સજાથી મુક્ત થઈ શકીએ છીએ ?

બ્ર. કુ. જગદીશચંદ્ર, દિલ્હી

ઘણીવાર લોકો પ્રશ્ન પૂછે છે કે ભગવાન વ્યાયકારી છે યા દયાળુ ? જો પરમાત્મા વ્યાયકારી છે તો તેઓ દયાળુ હોઈ શકે નહીં અને જો દયાળુ છે તો એમને વ્યાયકારી કહેવાય નહીં. લોકો વિચારે છે કે જો પરમાત્મા સજામાં કોઈપણ પ્રકારનો કાપ ન કરે અથવા ક્ષમા ન આપે તો એમની આરાધના યા પ્રાર્થના વગેરે કરવાનો હેતુ શો ? અને જો કૃપા અથવા દયા કરીને ક્ષમા અને સજામાં કાપ વગેરે કરે તો ‘જેવું કર્મ તેવું ફળ’ અથવા ‘જેવી કરણી તેવી ભરણી’ના નિયમને અટલ કઈ રીતે કહી શકાય? કેટલાક વિચારશીલ લોકો એવું પણ માને છે કે પરમાત્મા ‘વ્યાય’ અને ‘દયા’ બંને જ કરી શકે છે અથવા એમના વ્યાયમાં દયા અને દયામાં વ્યાય સમાચેલો હોય છે. દરેક મનુષ્ય ઈરછે છે કે તેનાથી પાપકર્મ ન થાય. તે પાછળનાં કરેલાં પાપકર્મોના મળનારા દંડથી મુક્તિ મેળવે. વાસ્તવમાં એમની આ તમણા અંદરશ્રદ્ધા ઉપર આધારિત છે એટલે પૂરી થતી નથી. એમને એમની ભાવનાનું ભાડું મળી જાય છે. ભક્ત હોવાના સંબંધે તેઓ ઈશ્વરમાં વિશ્વાસ રાખે છે, એનાથી ડરે છે, જેથી એમનો વ્યવહાર નાસ્તિક લોકો કરતા ઘણો સારો રહે છે.

કર્મોની ગતિ અતિ ગઠન છે પરંતુ શ્રેષ્ઠાચારી બનવા માટે કર્મ-અકર્મ-વિકર્મની ગતિને સમજવી તથા પાપકર્મોના દુઃખરૂપી દંડની પ્રાપ્તિના વિધાન અને એનાથી મુક્ત થવાના ઉપાયોની પૂરી માહિતી આવશ્યક છે. આજ સંસારમાં ભક્તોનો અભાવ નથી આમ છતાં દિવસે દિવસે પાપકર્મ તથા દુઃખ અશાંતિ વધતાં જ જાય છે એનું કારણ એ છે કે મનુષ્ય આ વિષયના સત્ય જ્ઞાનથી અભાગ છે. ભવિષ્યમાં પાપકર્મ ન થાય તે

માટે સારા અને ખરાબ કર્મનું જ્ઞાન તો આવશ્યક છે તેમ છતાં પાછલા વિકર્મો દ્વારા ઉત્પણ થયેલા ખરાબ સંસ્કારોને યોગ દ્વારા ભસ્મ કરવા તે પણ અતિ આવશ્યક છે.

આ લેખમાં પાછલાં પાપકર્મોનાં દુઃખ અને અશાંતિરૂપી ફળને ભોગવવા તથા એનાથી મુક્ત થવાના ઉપાય વિશે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે.

સજ દ્વારા કર્મ ભોગ

પોતાનાં પાપકર્મોનો દંડ મનુષ્યાત્માને ગર્ભમાં, જીવનકાળમાં તથા મૃત્યુના સમયે દુઃખ અને અશાંતિના રૂપમાં જન્મ જન્માંતર મળતો જ રહે છે. જેમ સારાં કર્મોને કારણે સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે તેમ મનુષ્યનાં પોતાનાં જ પાછલાં વિકર્મને લીધે દુઃખ મળે છે. એટલે કહેવાય છે કે ‘આત્મા જ પોતાનો મિત્ર છે અને આત્મા જ પોતાનો શરૂ છે’. અજ્ઞાની માણસ સમજે છે કે એને સામે દેખાતી અમુક વ્યક્તિ, વસ્તુ અથવા કારણથી દુઃખની પ્રાપ્તિ થઈ રહી છે. પરંતુ પ્રત્યક્ષ જોવા મળતાં કારણો તો નિમિત્ત માત્ર જ છે. અસલી કારણ તો માત્ર મનુષ્યાત્માના આ જન્મ તથા પૂર્વ જન્મોનાં કરેલાં પોતાનાં જ વિકર્મ હોય છે. દરેક કર્મનું ફળ તરત મળે છે અને કેટલાંકનું ફળ કેટલાક સમય પછી મળે છે. લોકો કહે છે કે ‘ઈશ્વરના ઘેર દેર (મોડું) છે પરંતુ અંદેર નથી.’ દરેક કર્મનું ફળ અવશ્ય ભોગવવું પડે છે. તેથી આપણે પ્રત્યેક કર્મ પર દ્વારા રાખવું જોઈએ.

કેટલાક મનુષ્યોને કર્મભોગના વિષયમાં ‘દંડ’ મળવાની વાત સમજતી નથી. તેઓ એ તો

માને છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ કોઈની પાસેથી કંઈક લે છે, તો એને તે પરત આપવું પડશે. પરંતુ પાછું ન આપતાં એને દંડ કર્ય રીતે મળે છે આ વાતને સ્પષ્ટ સમજુ લેવી પણ જરૂરી છે. સાંસારિક રીતે પણ જો કોઈ ચોર ધન ચોરીને એને ખર્ચી દે છે તો તે ધન સમાપ્ત થઈ જવાને કારણે એની પાસેથી વસૂલાત થઈ શકતી નથી. પરંતુ જ્યાયાલય એને કર્ડ દંડ આપીને એના અપરાધની વસૂલાત કરે છે. આ રીતે ઈશ્વરીય વિદ્યાન અંતર્ગત પણ ઘણાંચે વિકર્મની ભોગના સજા દ્વારા થાય છે. સત્ય તો એ છે કે દ્વાપરથી લઇને કલિયુગના અંત સુધીના ૨૫૦૦ વર્ષોમાં મળનારા ૬૩ જન્મોમાં મનુષ્યાત્માઓ ઊતરતી કળામાં હોવાને લીધે દરેક આગળના જન્મમાં પાછલાં જન્મોના વિકર્મની પૂરી સજા થઈ શકતી નથી. પણ એમાં બીજાં વધારે વિકર્મ કરીને પોતાના પાપકર્મના હિસાબમાં વૃદ્ધિ કરી લે છે. એટલે કલિયુગના અંતમાં જ્યારે મહાવિનાશ પછી સર્વ આત્માઓને પરત પરલોક જવાનું થાય છે તો એમને પોતાના વિકર્મનું ખાતું ચુક્કે કરવા માટે ધર્મરાજુરીમાં કર્ડ સજાઓ ભોગવી પડે છે, માત્ર સંપૂર્ણ રાજ્યોગી જ આ સજાઓથી મુક્તિ મેળવે છે. નિઃશંક પાપકર્મથી મળનારા દંડનું ઝાન આપણાને વિકર્મથી બચવા માટે પ્રેરિત કરે છે તથા સમય પ્રતિ સમય મળનારા રોગ-શોક-પીડા ઈત્યાદિને પોતાના જ કર્મનું ફળ સમજુને એને સહર્ષ ભોગવવાની શક્તિ આપે છે. પરંતુ પ્રશ્ન ઉઠે છે કે પાછલાં વિકર્મની સજાથી મુક્તિ મેળવવાનો પણ કોઈ ઉપાય છે કે નહીં ?

પ્રાયશ્ચિત

કેટલાક લોકો એવું સમજે છે કે કોઈનાથી વિકર્મ થઈ જાય છે અને જો તે મનુષ્ય પ્રાયશ્ચિત કરે છે અર્થાત્ સાચા દિલથી પોતાના ગુનાની કબૂલાત કરી લે છે તો એની સજા આખી નહીં તો અડધી અવશ્ય માફ થઈ જાય છે. વાસ્તવમાં

પ્રાયશ્ચિત કરવાની એટલી અસર થાય છે કે પશ્ચાતાપને કારણે મનુષ્યના મનમાં એ વિકર્મનું ઝાન સારી રીતે જાગૃત થાય છે અને એના દુઃખરૂપી પરિણામ જોતાં એ બીજુવાર વિકર્મ ન કરવાનો સંકલ્પ કરે છે. એનાથી એનું મન છલવું થઈ જાય છે. જેનાથી ભવિષ્યમાં એને પાપને ફરી ન કરવા માટે કંઈક સહયોગ મળે છે. પરંતુ પ્રાયશ્ચિત કરવાથી જે વિકર્મ થઈ ચૂક્ક્યું છે એની સજા ઘટતી નથી. લગભગ જોવામાં એ આવ્યું છે કે મનુષ્ય પ્રાયશ્ચિત કેવળ એ પાપોનું કરે છે જેનું દુઃખ, અશાંતિ અથવા અપમાન રૂપી ફળ એને તરત ભોગવવું પડે છે. એ ભોગનાથી પ્રભાવિત થઈને તે પ્રાયશ્ચિત કરે છે. જે વિકર્મની સજા એને પ્રત્યક્ષ નથી મળતી, એના માટે પ્રાયશ્ચિત કરવાનો તે સંકલ્પ કરતો નથી. મનુષ્યને જેના દંડનું ઝાન હોય એ પાપકર્મનું લગભગ પ્રાયશ્ચિત કરે છે. પોતાના પાછલાં જન્મોના કરેલા વિકર્મની સજા તો મનુષ્યને વર્તમાન જન્મમાં રોગ, શોક, કષ્ટ, હાનિ ઈત્યાદિના રૂપમાં મળે છે. પરંતુ એ સજા ભોગવતી વખતે એને એ ચાદ નથી હોતું કે પાછલાં જન્મના કચા કચા વિકર્મનું ફળ તે ભોગવી રહ્યો છે. એટલે એ વિશેષ પાપો ન કરવાનું પ્રાયશ્ચિત તે કરી શકતો નથી. વિકર્મથી મળનારું દુઃખ જ પ્રાયશ્ચિતનો આધાર છે એટલે એનો પ્રભાવ પણ અલ્યકાલીન હોય છે. આપ જોશો કે પોતાના લોહીથી લખીને પશ્ચાતાપ કરનારો પણ પાછલથી વિકર્મને ચાલુ રાખે છે. દુઃખમાં મનુષ્ય પ્રાયશ્ચિત તો કરી લે છે અને ભગવાન સાથે જૂઠા વાયદાઓ પણ કરે છે. પરંતુ દુઃખ દૂર થતાં જ એના વાયદામાંથી ફરી જાય છે.

એટલા માટે કહેવત પ્રસિદ્ધ છે કે ‘દુઃખ મેં સુભિરન સબ કરેં, સુખ મેં કરે ન કોચ’. કર્મની ગતિના ચથાર્ય ઝાન વગર મનુષ્ય વિકર્મથી અને એના દંડથી બચી શકતો નથી.

પ્રાર્થના, ભક્તિ ઈત્યાદિ

સંસારમાં ચા ગૃહસ્થ વ્યવહારમાં રહેવાથી મનુષ્યથી જાણે અજાણે કંઈને કંઈ પાપ કર્મ તો થતાં જ રહે છે તે સ્વાભાવિક છે. કેટલાક સમય પહેલાં વ્યાપારી દ્વારા એવું કહેવાતું હતું કે તે અપ્રમાણિકતાથી ધન નહીં કમાય કારણ કે તે બાળ બચ્ચાંઓવાળો છે. (અર્થાત્ તે પોતાના પર્ચિવારને અપ્રમાણિકતાથી કરેલી કમાણી ખવડાવવા ઈચ્છતો નહોતો) પરંતુ આજનો વ્યાપારી કહે છે કે એને પોતાનાં બાળબચ્ચાંઓની પાલના કરવા માટે અપ્રમાણિકતા કરવી જ પડે છે. લગભગ ગૃહસ્થી એ સમજાવે છે કે એક બાજુ તો તે પોતાના સાંસારિક જીવનમાં વિકર્મ કરતો જાય અને બીજુ બાજુ ભક્તિ, પૂજા, પ્રાર્થના, દાન ઈત્યાદિ કરતો જાય તો એનાં સારાં કર્મોથી ખરાબ કર્મોનું ખાતું કપાઈ જશે. તેઓ એ ભૂલી જાય છે કે પાપની કમાણીમાંથી દાન ઈત્યાદિ કરવું તે ભગવાનને પણ લાંચ આપવાના પ્રયત્ન બરાબર છે. મંદિરનો કલિયુગી પૂજારી ભલે પોતાના સ્વાર્થ માટે આવા ધનનો સ્વીકાર કરી લે પરંતુ ભગવાન એનો કદી સ્વીકાર કરતા નથી. આ રીતે મનુષ્યને પોતાનાં સારાં તથા ખરાબ બંને પ્રકારના કર્મોનું ફળ ભોગવવું પડે છે. સારાં કર્મ કરવાથી ખરાબ કર્મોની સજ્ઞમાંથી મુક્તિ મળી શકતી નથી. પ્રાર્થના કરનારા ભક્ત પણ દરરોજ લગભગ એક જ પ્રકારની પ્રાર્થના દરરોજ કરે છે. એ રીતે માળા ફેરવનારાઓ કરે છે. પ્રત્યક્ષને પ્રમાણની શી જરૂર? આપ જોશો કે જન્મ જન્માંતર પ્રાર્થનાઓ કરતા રહેવા છતાં પણ ભક્તોના વ્યાવહારિક જીવનમાં કોઈ પરિવર્તન આવતું નથી. મનુષ્યના જીવનનું ઉત્થાન એના પોતાના શ્રેષ્ઠ કર્મો દ્વારા જ થઈ શકે છે. કેવળ પ્રાર્થનાઓનું પુનરાવર્તન કરવાથી નહીં.

વળી આજકાલ તો મનુષ્ય અજ્ઞાનવશ એવું

સમજે છે કે પરમાત્મા જ સારાં તથા ખરાબ કર્મ કરાવે છે. પરમાત્માને દયાળું અને ક્ષમાના સાગર કહેતાં ભક્તજનો એનો ખોટો લાભ લેવાની કોશિષ કરે છે. તેઓ એવું માને છે કે ગુનો કરીને માફી માગી લેવાથી ભગવાન એને માફ કરી દે છે. વાસ્તવમાં આવું બનતું હોત તો ભક્તોને કોઈ દુઃખ જ ભોગવવું ન પડત. જો ભગવાન આ પ્રકારે ગુનાઓ માફ જ કરતા રહે, તો તે મનુષ્યોને પાપ કરવાનું પ્રોત્સાહન આપવા માટે નિભિત બને.

સહજ રાજ્યોગ

પાછલાં વિકર્મોને દગ્ધ કરવાનો એક જ ઉપાય છે અને તે છે સહજ રાજ્યોગ, તેથી ભગવાને રાજ્યોગને જ વિકર્મ વિનાશ કરવાનું એક માત્ર સાચું સાધન તરીકે ગણાવ્યો છે. આ યોગ સ્વયં પરમાત્મા જ કલિયુગના અંત અને સત્યયુગના આદિ વર્ણણેના સંગમયુગમાં સાકાર પ્રજાપિતા બ્રહ્માના તનમાં અવતરિત થઈને શીખવાડે છે. આત્મા શરીર દ્વારા જ કર્મ કરી શકે છે અને પોતાનાં કર્મોનું સુખ અથવા દુઃખ રૂપી ફળ પણ શરીર દ્વારા જ ભોગવે છે. મનુષ્યાત્માઓની કાર્ય કરવાની તથા ફળ ભોગવવાની નોંધ એના આત્મામાં જ થાય છે. જ્યારે કોઈ મનુષ્ય સારું અથવા ખરાબ કર્મ કરે છે તો તરત જ એનો પ્રભાવ, છાપ અથવા અસર આત્મામાં ‘સંસ્કાર’ રૂપે ભરાઈ જાય છે. આ સંસ્કાર જ એના આગામા કર્મોના સંકલ્પોને પ્રેરિત કરે છે અને તે મનુષ્યાત્માની સાથે આગામા જન્મમાં પણ ચાલે છે. આત્મા નિર્લેપ છે એમ કહેવું ખોટું છે. એના ઉપર સારા તથા ખરાબ કર્મોનો લેપ-વિશેપ પડતો નથી એ માનતું ભૂલભેલું છે. વાસ્તવમાં આ સંસ્કારો અનુસાર જ મનુષ્યના જન્મ, શરીર, આચ્યુત, સંપત્તિ, પરિવાર વગેરે મળે છે. આ સંસ્કાર એને સારાં કર્મોનું સુખ અને

(અનુસંધાન પેજ નં. ૩૧ પર)

મનની સ્વસ્થતા માટે ખુશી જેવો ખોરાક નથી

બહાકુમાર પ્રો. પ્રકુલ્યાંદ્ર શાહ (નડીઆદ)

જેટલી જાગરૂકતા લોકોમાં આજે શારીરિક સ્વસ્થ્ય માટે છે તેટલી જાગરૂકતા શું માનસિક સ્વસ્થતા માટે છે ? આજે જ્યારે મેડિકલ સાયન્સ પણ એમ કહી રહ્યું હોય કે શરીરમાં ઉત્પણ થતા ૮૦ %થી વધુ રોગો માટે માનવીનું મન જવાબદાર છે. તો પણ આપણે આપણી મનની દુરસ્તી માટે ખાસ કોઈ ચિંતા કરતા નથી. અતિશાય ભૌતિકવાદી અભિગમ, ભાગદોડવાણું ઝડપી જીવન, વધુ પડતી સ્થૂળ લાલસાઓ, આકાંક્ષાઓને કારણે આજે મોટા ભાગના લોકો કોઈ ન કોઈ રીતે તણાવ, વ્યગતા, હતાશા, ચિંતા, ભય, અનિંદ્રા જેવી માનસિક વિકૃતિઓથી પિડાઈ રહ્યાં છે. થોડી ક્ષણો માટે અનુભવાતી કેટલીક ક્ષણાભંગુર ખુશીઓને બાદ કરતાં માણસના જીવનમાંથી સ્થાયી ખુશી તોજાણે ગાયબ થઈ ગઈ હોય તેમ જણાય છે. શારીરિક સ્વસ્થતા જળવી રાખવા માટે જેમ સંતુલિત તેમજ પૌષ્ટિક આછારનું ખૂબ જ મહિંત્વ છે. તેજ રીતે માનસિક સ્વસ્થતા માટે ખુશી જેવો બીજો કોઈ પૌષ્ટિક ખોરાક નથી. સ્થાયી ખુશીની અનુભૂતિ માટે આપણે સૌઅસ્પ્રેચ પ્રયત્નશીલ થવાની આજના સમયે તાતી જરૂરત છે. ખુશ રહેવું આપણને ગમે પણ છે, ખુશીની શોધમાં આપણે ભટકીએ પણ છીએ પરંતુ આપણી આ શોધ શું સાચી દિશાની શોધ છે ?

મોટાભાગે આપણે આપણી ખુશી વસ્તુઓમાંથી, હૈભવોમાંથી કે સાધનોમાંથી પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ, પરંતુ વસ્તુ કે હૈભવને એન-કેન-પ્રકારેણ પ્રાપ્ત કરવાની ઘેલણામાં, તેના માટેની દોડધામમાં આપણે આપણી ઘણી બધી નાની-નાની ખુશીઓનું બલિદાન આપી દઈએ છીએ. ચાલો, વસ્તુ કે

હૈભવને આપણે ઉપલબ્ધ તો કરી લઈએ છીએ. તેની ક્ષણિક ખુશી કે આનંદ પણ માણી લઈએ છીએ પરંતુ થોડી ક્ષણોમાં જ વસ્તુઓની જળવણીની ચિંતા, તે ખોવાઈ ન જાય તુટી ન જાય તેની ચિંતા, તે ચોરાઈ ન જાય તેનો ભય માથા પર સવાર થઈ જાય છે. ખુશી માટેની આ દિશાની આપણી દોડ કેટલી ચથાર્ય છે ?

કેટલાંક લોકો આપસી સંબંધોમાંથી ખુશી મેળવવાનો પ્રયાસ કરે છે. નવા-નવા સંબંધોમાંથી વ્યક્તિને ક્ષણિક ખુશી પણ મળે છે. પરંતુ આપણા મોટાભાગના સંબંધો નિઃસ્વાર્થ, નિર્મળ પ્રેમ પર આધારિત હોવાને બદલે સ્વાર્થ, મોહ, અહેંકાર પર વધુ આધારિત છે. એટલે થોડા સમયમાં જ સંબંધોમાં મનમુટાવ, કડવાશ ઉભી થાય છે અને ત્યાં આપણી ખુશી ઉડી જાય છે. આપણે આજે જોઈ રહ્યાં છીએ કે આપણા આપસી નજીદીકના સંબંધોમાં પણ સંદર્ભનું પ્રમાણ વધતું જાય છે. એટલે સંબંધોમાંથી ખુશી મેળવવાનો પ્રયાસ લાંબે ગાળે મૃગતૃષ્ણા સમાન સાખિત થાય છે.

આજે માણસને સ્થાયી ખુશીની અનુભૂતિ નહીં થવાનું બીજું એક કારણ એ પણ છે કે તેનું મન ભૂતકાળની વાતોમાં, ભૂતકાળમાં બનેલી ઘટનાઓમાં વધુ ભટકતું હોય છે. કેટલીક દુઃખદ કે ખરાબ ઘટનાઓને વારંવાર ચાદ કરી તે પોતાની વર્તમાન ખુશીની ક્ષણોને ગુમાવી દે છે. તેજ રીતે ભવિષ્યની ચિંતાઓથી પણ એટલો જ ગ્રસ્ત રહે છે, જેથી તેની વર્તમાન ખુશી પણ છિનવાઈ જાય છે. વ્યક્તિએ વર્તમાનમાં જીવતા તેમજ વર્તમાનને સફળ બનાવતા શીખવું પડશે, તો જ તે સ્થાયી ખુશી મેળવી શકશે. જીવનને ખુશીથી ભરી દેવું હોય તો કેટલીક બાબતો પર

દ્વારા આપવું આવશ્યક છે જેમ કે...

- વરસ્તુ કે વ્યક્તિમાંથી ખુશી શોધવાને બદલે સ્વયંમાં ડોકીયું કરી, તેને સ્વયંમાં શોધવાનો પ્રયાસ કરવો પડશે. કારણાકે ખુશી, આનંદ, પ્રેમ, શાંતિ એ આત્માના મૂળભૂત સ્વધર્મો છે. સાચી ખુશી આત્મામાં છુપાયેલી છે. એટલે બહાર ખુશીને શોધવાને બદલે આપણે આત્મચિંતન, આત્મદર્શન, આત્મખોજ દ્વારા ખુશીની અનુભૂતિ કરવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ.
- નકારાત્મક તેમજ વ્યર્થ સંકલ્પો તેમજ અધિરાઈ, અસહિષ્ણુતા, નફરત, ઈર્ધા જેવી નકારાત્મક ભાવનાઓથી દૂર રહ્યો. હુંમેશા સકારાત્મક તેમજ રચનાત્મક વિચારો રાખો. સવારે ઉઠતાની સાથે સંકલ્પ કરો કે આજે કોઈપણ સંભોગમાં કે પરિસ્થિતિમાં મારે ખુશ રહેવું છે.
- કોઈપણ અત્ય પ્રાપ્તિને કે સિદ્ધિને તમારી ખુશીનો આધાર ના બનાવશો, કારણાકે અંતે તો આવી ખુશી મૃગતૃષ્ણા સમાન સાબિત થતી હોય છે.
- આપણે ત્યાં કહેવાયું છે કે સંતોષી નર સદા સુખી એટલે સદૈવ દરેક પરિસ્થિતિમાં કે પ્રાપ્તિમાં સંતુષ્ટ રહ્યો તેમજ બીજાને સંતુષ્ટ રાખવાનો તેમજ કરવાનો પ્રયાસ કરો.
- કોઈપણ પ્રકારની મળેલી નિષ્ફળતાથી નિરાશ ના થશો. તમારા ઉમંગને ઉત્સાહને જાળવી રાખી લક્ષ્ય સિદ્ધિ માટેના તમારા પ્રયાસને બમણો કરી દો. "Failure is a key to success" 'નિષ્ફળતા એ સફળતાની ચાવી છે.' એ ઉક્તિને યાદ રાખશો.
- ભૂતકાળની ભૂતાવળો અને ભવિષ્યની ચિંતાઓથી મુક્ત રહ્યી વર્તમાનની દરેક

કાળને સફળ બનાવી દરેક કાળની ખુશીને માણવાનો પ્રયાસ કરો.

- આપણા દ્વારા કોઈ ભૂલ થઈ હોય તો તેનો સહજ સ્વીકાર કરો, તેને માટે માફી માંગી લો અને હલકા થઈ જાઓ. મન પર કોઈ વાતનો બોજ રાખી ભારે ન થઈ જાવ.

ખુશી, આનંદ, સુખ એ આત્માના મૂળભૂત સ્વગુણો કે સ્વધર્મો છે. ખુશીની સ્થાયી તેમજ ગહન અનુભૂતિ માટે ધાર્મિક ક્રિયાકાંદથી થોડા ઉપર ઉઠીને આપણે આદ્યાત્મિક બનવું પડશે. આદ્યાત્મિકતાનો એક અર્થ એવો પણ થાય છે. - અધિક આત્મિક - આદ્યાત્મિક અર્થાત જે વ્યક્તિ દેહભાનથી મુક્ત રહ્યી વધુમાં વધુ સમય માટે આત્માની સ્મૃતિમાં સ્થિત રહેવાનો પ્રયાસ કરે છે તે આદ્યાત્મિક છે. આત્મિક સ્મૃતિ વ્યક્તિમાં સમત્વનો, વિશ્વબંધુત્વનો તેમજ પ્રેમનો ભાવ ઉત્પન્ન કરે છે. આવી વ્યક્તિ સંઘર્ષથી કે અન્ય કોઈપણ પ્રકારની નકારાત્મકતાથી દૂર રહે છે અને સરળતાથી પોતાની ખુશી જાળવી રાખે છે. અદ્યાત્મ એક વિજ્ઞાન છે. જે આપણાને આત્મા, પરમાત્મા અને સૂચિનાટક અંગેના સિદ્ધાંતોની સ્પષ્ટ સમજ આપે છે. આવી સમજ દ્વારા તેમજ રાજ્યોગના અભ્યાસ દ્વારા આપણે આપણી આત્મિક સ્મૃતિમાં સરળતાથી સ્થિત થઈ, પરમાત્મા અભિમુખ બની પરમખુશી, પરમાનંદ તેમજ પરમસુખની અનુભૂતિ કરી શકીએ.

॥ ઓમ શાંતિ ॥

તમે આજે જે કામ કરી શકતા હો તેને કયારેય કાલ ઉપર મુલતવી રાખશો નહિં. તમે જાતે જે કામ કરી શકતા હો તે કયારેય બીજાને સોંપતા નહિં. બીજા પર ઢેલસો નહિં.

કર્મયોગની તપસ્યા।

બ્ર.કુ. સૂર્ય, માઉટ આબુ

કર્મના પ્રત્યે પોતાનાપણું એના પ્રત્યેના રનેહમાં વૃદ્ધિ કરે છે અને કુરબાનીની ભાવના પ્રગટાવે છે. કર્મમાં કટપિણાનો ત્યાગ અનાસકતવૃત્તિનું નિર્માણ કરે છે. કર્મયોગીમાં કર્મ પ્રત્યે પ્રેમ તથા અનાસકતભાવ બંને હોવાં જરૂરી છે. પ્રત્યેક મનુષ્ય સતત કર્મરત છે. કર્મ તો સૌ કરે છે પરંતુ કોઈને કર્મ બંધનમાં બાંધે છે અને કોઈ કર્મને બાંધીને ચાલે છે. કોઈને તેનાં કર્મ તકલીફો આપે છે અને કોઈને ખુશી તથા શક્તિ આપે છે. કોઈ કર્મક્ષેત્ર પર મૂંગુવણમાં મુકાઈ જાય છે ને કોઈ કર્મને ખેલ (રમત જોવાં હળવાં) બનાવી દે છે. તે તો સર્વવિદિત છે કે કર્મબળ જ મનુષ્યને સર્વોચ્ચ લક્ષ્ય પર લઈ જવામાં સક્ષમ છે પરંતુ આજે પ્રત્યેક મનુષ્ય કર્મરત હોવા છતાં પણ દિવસે દિવસે કર્મ કરવાની તથા કર્મ કરવવાની કળા ભૂલતો જઈ રહ્યો છે.

કર્મ તો સ્વયં ભગવાન પણ કરે છે. છતાં પણ વિદ્વાનો ભગવાનને અકર્તાજ કહે છે. કારણ કે તે મનુષ્યોની જેમ કર્મ કરતા નથી, એમનાં કર્મ દિવ્યકર્મ કહેવાય છે. કર્મ તો યોગી પણ કરે છે પરંતુ એમનાં કર્મ વિશ્વકર્ત્વાણકારી હોવાને કારણે અલોકિક તથા મહાન કહેવાય છે. અને કર્મ તો કલિયુગના પાપી માણસો પણ કરે છે પણ એમનાં કર્મ આસુરી ગણાય છે. કર્મ ભલે એક જ પ્રકારનાં હોય આમ છતાં કર્મ કરનાર તેને કઈ સ્થિતિમાં રહીને કરે છે એનાથી જ એની શ્રેષ્ઠતા, દિવ્યતા તથા અસાધારણતા આંકી શકાય છે.

યોગી કર્મપણ આ સંસારમાં કરે છે અને આ સંસારથી મુક્ત આત્માઓના સંસારમાં રહે છે. એના હાથ પગ અહીં ચાલે છે પરંતુ બુદ્ધિ અણે લોકોની સફર કરે છે. તે કાર્યરત અહીં રહે છે

પરંતુ એનું મન આનંદદાતા પ્રભુની છબિછાયામાં વિશ્રાંમ કરે છે. આવી કલા આપણે સૌથે શીખવાની છે. આપણે કર્મયોગી બનવાની તપસ્યા કરીએ જેથી આપણાં જન્મ જન્મનાં કર્મોનાં બંધન પણ છૂટી જાય અને વર્તમાનમાં પણ આપણાં કર્મ એટલાં મહાન બની જાય કે સમર્સત વિશ્વ એનું અનુસરણ કરે. આપણાં કર્મ સ્વર્ગના સંસાર માટે વિધાન બની જાય અને સ્થિતિ કર્મતીત અવસ્થા તરફ ધપતી રહે.

યોગયુક્ત કર્મ કરવાં એક મહાન કલા છે. અને જે યોગી યોગ યુક્ત બનીને કર્મ કરે છે એનું પ્રત્યેક કર્મ પણ એક કળા બની જાય છે. ભલે તે સાધારણ કર્મ કેમ ન હોય તે ગાયન યોગ્ય બની જાય છે. કર્મયોગીએ બુદ્ધિમાન અવશ્ય હોવું જોઈએ. જેથી તે પોતાની બુદ્ધિનો ડબલ પ્રયોગ કરી શકે. જો બુદ્ધિ સાધારણ તથા ઓછી શક્તિશાળી છે, તો તે માત્ર એક કાર્યનું જ સંચાલન કરી શકશે. તે જો કર્મ કરશે, તો કર્મમાં જ લીન બનશે અને યોગ કરશે તો કર્મ નહીં કરી શકે.

જો કર્મ આપ એકલાજ કરી રહ્યા છો તો કર્મ પ્રત્યે પૂર્ણ સમર્પિત બની જાઓ. એનો અર્થ છે કે કર્મને સાચા દિલથી પૂર્ણ કરો. કર્મમાં આળસ, કર્મને અધૂરું મૂકવાની ટેવ ચા પોતાની જવાબદારીઓ પ્રત્યે અલબેલાપણું આપને કર્મયોગની સુખદ સ્થિતિ પર પહોંચવા દેશે નહીં. કારણકે યોગીએ કર્મકુશળ બનવું જોઈએ. જો કે યોગશક્તિ કર્મમાં કુશળતા તથા સફળતા પણ અપાવે છે. છતાં પણ યોગીએ સમય પહેલાં જ કાર્ય પૂર્ણ કરવાની ક્ષમતા રાખવી જોઈએ.

જો આપ સંગઠનમાં કાર્યરત છો. તો પહેલાં સ્વયંને બીજાઓ સાથે એકરૂપ બનાવો. એનો અર્થ એ નથી કે આપનો સાથી આળસુ છે તો આપ પણ તેવા બની જાઓ. પણ સ્વયંને એની સાથે એવી રીતે ચલાવો કે જેથી મનની ટક્કર ન થાય. સહયોગ આપતા રહો, તો આપને સહયોગ અવશ્ય મળશે. જો સહયોગ આપવા છતાં પણ સહયોગ નથી મળતો, તો યોગ અભ્યાસ વધારો. યોગીને સર્વનો સહયોગ સહજ પ્રાપ્ત થાય છે. પહેલાં સ્વયં ઝૂકીને તથા નમ્ર બનીને ચાલો ત્વારે જ આપ બીજાઓને પણ ઝૂકાવી શકશો. આપણે એ ચાદ રાખવું જોઈએ કે બીજાઓને ઉઠાવવા માટે ઝૂકવું જ પડે છે. સંગઠનમાં બીજાઓને સંભાન આપીને ચાલાવવામાં, એમના વિચારોને માન આપીને ચાલવાથી ટક્કર થશે નહીં અને કર્મયોગમાં મદદ મળશે.

જો આપ અધિકારી છો અને આપને બીજાઓ પાસેથી કામ કરાવવું છે તો એ જરૂરી છે કે આપ સર્વના સંભાનના પણ અધિકારી બની રહો જેથી સૌ આપની આજ્ઞાનો સહજ રીતે સ્વીકાર કરે. સ્નેહ તથા શ્રેષ્ઠ ભાવનાઓ દ્વારા બીજાઓનાં દિલને જુતો. એમની કંઈ ભૂલ થાય, તો એમની સાથે અનુચિત વ્યવહાર ન કરો. અર્થાત્ કોઈપણ કારણથી આપની વ્યવહારિક રોચક્ષાં છોડો નહીં. જ્યારે આપની કર્મન્દ્રયો આપની આજ્ઞામાં ચાલતી હશે, ત્વારે જ બીજાઓ આપની આજ્ઞા સહજ રીતે માનશે. જો આપ સ્વયં જ જિદ્વાને આધીન રહેશો, જો આપની આંખો જ આપને દગ્ગો દે છે તો બીજાઓ આપને કેમ દગ્ગો નહીં દે ? જો આપના મુખ પર કન્ટ્રોલ નથી, તો બીજા લોકો પર કન્ટ્રોલ કર્ય રીતે રહેશો ?

જો બીજાઓ આપની વાત માનતા નથી, તો આપ પરેશાન થશો નહીં. કર્મક્ષેત્ર પર કોઈ પણ કારણથી પરેશાન થનાર વ્યક્તિ કર્મયોગી બની

શકતો નથી. પછી ભલેને આપની પરેશાનીનું ગમે તે કારણ હોય. આપને એ નશો રહેવો જોઈએ કે ભગવાનનાં બાળકોને કોઈ પણ પરેશાન કરી શકે નહીં. જો કે મનુષ્ય પોતાના સ્વભાવ, સંસ્કારથી જ પરેશાન થાય છે. ક્યારે ક્યારે બીજાઓ પાસેની કામનાઓ, પછી તે સહયોગની જ કામના કેમ ન હોય, તે મનુષ્યને પરેશાન કરે છે. સહયોગની કામનાને બદલે સહયોગી બનાવવાની કળા શીખવી જોઈએ. કર્મ કરતી વખતે સરલ ચિત્ત સ્થિતિ કર્મયોગનો મુખ્ય આધાર છે. કર્મક્ષેત્ર પર જ સફળતા મળે છે તો નિષ્ફળતા પણ. કામ ગુંચવાઈ જાય છે અને નુકસાન પણ થાય છે. કામ આપણી આશાને અનુકૂળ પણ હોઈ શકે છે તથા પ્રતિકૂળ પણ હોય છે. પરંતુ મનને ભારે ન બનાવવું તે પણ એક કલા છે. મન ભારે થતાં જ સંકલ્પ શક્તિ ગુંચવાઈ જાય છે અને અસક્ફળતાનાં બીજ વવાય છે. હળવા મનથી મનુષ્ય સહજ રીતે પરિસ્થિતિને બદલી શકે છે. જ્યાં સરળતા છે ત્વાં પરેશાની નથી અને તે જ કર્મમાં ખુશી તથા ઉમંગનો અનુભવ થાય છે.

કર્મમાં પ્રદર્શનનો ભાવ, કીર્તિ મેળવવા કર્મ કરવું યા આ કામ મોટું છે, રોયલ છે અને આ કામ નાનું છે, સાધારણ છે – એ આભાસથી કર્મ કરવાં ચા પોતાના કર્મની પોતે જ પ્રશંસા ગાતાં રહેવું – આ સર્વ કર્મયોગીના માર્ગમાં સૂક્ષ્મ અવરોધો છે. એટલે ગુપ્ત રહીને મહાન કાર્ય કરવું, પુણ્યકર્મ કરીને ભૂલી જવું તથા કર્મકૂળ પ્રભુને અર્પણ કરનાર જ કર્મયોગની સર્વશ્રેષ્ઠ સ્થિતિનું સુખ મેળવી શકે છે.

આ રીતે યોગીએ તનાવમુક્ત રહીને, આત્મવિશ્વાસ તથા શિવબાબાના બળ પર કર્મક્ષેત્રમાં ઉત્તરવું જોઈએ. ગમે તેટલું કઠળ કાર્ય પણ યોગયુક્ત સ્થિતિમાં કરવાથી સહજ રીતે સફળ થાય છે. કર્મક્ષેત્ર પર ચીડિયાપણું,

અપવિત્રતા તથા દુન્યવી વાતોનું ચિંતન ત્યજવા યોગ્ય છે.

યોગ અભ્યાસીને જ્યાં સુધી કર્મયોગી ન બને ત્યાં સુધી યોગમાં આત્માનુભૂતિ થતી નથી. બેસી રહેનાર યોગી ક્યારેય સફળ થતો નથી, કારણકે ત્યારે પણ કર્મનો પ્રભાવ એના મન પર છવાયેલો રહે છે. જો આપણે કર્મની સાથે શ્રેષ્ઠ ચિંતન તથા ઈશ્વરીય સ્મૃતિ જોઈએ છીએ તો કર્મ આપણા ઉપર પ્રભાવ પાડતું નથી.

મનુષ્યને નિર્ણયતર શ્રી વાતો પ્રભાવિત કરે છે. કર્મ, મનુષ્ય તથા વાતાવરણ. કર્મ સ્વાભાવિક રૂપથી પ્રભાવ પાડે છે. મનુષ્યના પોતાના જ સંકલ્પ એના ઉપર પ્રભાવ પાડે છે તથા સંસારનું આસપાસનું વાતાવરણ પણ પ્રભાવ પાડે છે.

કર્મ કરતાં આ પ્રકારનું ચિંતન કરીએ. “આ કર્મ મને કોણે સોંચ્યું ? સ્વયં ભગવાને પોતાના શ્રેષ્ઠ કાર્ય માટે મને પસંદ કર્યો છે. એમણે મને આવા દિવ્યકાર્ય માટે યોગ્ય સમજયો હશે. અહા, હું ઈશ્વર માટે આ કાર્ય કરી રહ્યો છું. મારું કેટલું મહાન ભાગ્ય છે કે ભગવાનની નજર મારા પર પડી.” આ પ્રકારનું ચિંતન આપને કર્મના પ્રભાવથી મુક્ત રાખશે.

બીજા મનુષ્યોના પ્રભાવથી મુક્ત રહેવા માટે એમના પ્રત્યે સાક્ષી-ભાવ રાખવો જરૂરી છે. સાક્ષી સ્થિતિ ઘણી જ મીઠી અને સુખદ સ્થિતિ છે. એનાથી આપણાં મનમાં બીજાઓ પ્રત્યે દૃશ્યાભાવ જન્મશે નહીં અને પરમાત્મા સાથીના સાથનો સહજ રીતે અનુભવ થશે. વાતાવરણના પ્રભાવથી મુક્ત રહેવા માટે સ્વયંને ઈશ્વરીય નશામાં સ્થિત રાખીએ. કલિયુગનું વાતાવરણ પણ શક્તિશાળી છે. એનાથી પ્રભાવમુક્ત રહેવા માટે આપણે પણ ઉચ્ચ નશામાં રહેવું પડે.

પરંતુ તેના પહેલાં મનુષ્યના ઉપર એના

પોતાના જ વિચારોનો પ્રભાવ પડે છે. એક તો કર્મયોગીએ અંતર્મુખતાની ગુફામાં જ રહેવું જોઈએ. બહીંમુખતા તો યોગીની શાશ્વત છે. બીજું મારા મનનો કયો સૂક્ષ્મ સંકલ્પ મને કચારે ખેંચી ગયો તે વાતની ખાત્રી રહેવી જોઈએ. કોઈપણ મનુષ્ય જેટલો વ્યર્થ વિચારોમાં વ્યસ્ત રહે છે. તેટલો કાર્યોમાં વ્યસ્ત રહેતો નથી. આ રીતે જ્ઞાનબળનો બંધ બાંધીને મનના પ્રભાવને રોકી દેવો જોઈએ.

કર્મ આસક્તિવશ થઈને કામનાવશ યા પ્રદર્શન માટે કરવામાં આવે છે તો કર્મમાં આત્માની શક્તિ પણ ખર્ચાચ છે એ સિદ્ધાંત કદી ભૂલવો જોઈએ નહીં પરંતુ કર્મ જો અનાસક્ત થઈને અર્પણાભાવથી કરવામાં આવે છે તો આવા કર્મ આત્માને શક્તિ પ્રદાન કરે છે. સારાં કર્મ પણ જો અનાસક્ત થઈને ન કરવામાં આવે, તો તે પણ આત્માને શક્તિશાળી બનાવશે નહીં. એનું માત્ર ગાયન જ થશે. એટલે કર્મતીત બનવા માટે અનાસક્ત ભાવથી કર્મ કરવાં જરૂરી છે. નહીંતર સારાં કર્મ પણ બંધન બની જશે.

જ્યાં સુધી માનવ અમૃતવેળાએ ઉઠીને યોગ રસ ગ્રહણ ન કરે તથા ઈશ્વરીય મહાવાક્યોનો રસ પીએ નહીં ત્યાં સુધી કોઈપણ માનવ કર્મયોગી બની શકતો નથી. આ બંને વાતો જ મનને એકાગ્ર, આનંદિત તથા શક્તિશાળી બનાવે છે. સહજ કર્મયોગી જીવનના અનુભવ માટે લોકિક કાર્ય ઉપર જતાં પહેલાં દસ યા પંદર મિનિટ યોગાભ્યાસ કરીને જઈએ તથા પાછા આવતી વખતે પણ તેટલો જ સમય આપી સ્વયંને યોગ અભ્યાસ દ્વારા તાજગીપૂર્ણ બનાવીએ.

જે બહેનો યા ભાઈએ ભોજન બનાવે છે. તેઓ ભોજન બનાવવાના સમયને તપસ્યા સમય સમજુ લે. આપના માટે બે થી ચાર કલાક તપસ્યા માટે છે. તેમાં મહાન સેવાની સાથે તપસ્યા પણ

સમાયેલી છે. જ્યારથી આપ ભોજન બનાવવાનું શરૂ કરો ત્યારથી મનને ચારેબાજુએથી સમેટી લો. ભાવ વિભોર બનાવે તેવું ઈશ્વરીય ગીત વગાડો. જેથી મન ઈશ્વરીય પ્રેમમાં લીન થવા લાગે. અતિ ખુશી તથા આનંદિત સ્થિતિમાં સ્થિત થઈને યોગયુક્ત બનીને ભોજન બનાવો. એવો અનુભવ કરો કે સર્વ શક્તિવાન બાપ મને શક્તિ સંપન્ન બનાવી રહ્યા છે. એમનાં શક્તિશાળી કિરણો મુજ આત્મામાં સમાઈ રહ્યાં છે.

જો આપને ઓફિસમાં બુદ્ધિનું કામ કરવું પડે છે. તો કાર્ય શરૂ કરતાં પહેલાં, અંતમાં તથા વચ્ચે એકવાર યોગાભ્યાસ કરો. બાબા મારી સાથે છે, તેઓ મને નિરખી રહ્યા છે એ સ્મૃતિ રાખો. જો આપ વિદ્યાર્થી છો તો જ્યારે તાસ બદલાય ત્યારે વચ્ચે યોગાભ્યાસ કરો. જ્યારે ગૃહકાર્ય શરૂ કરો ત્યારે તથા શાળાએ જતાં પહેલાં તથા શાળાએથી ઘેર આવતાં પહેલાં થોડા સમય માટે યોગાભ્યાસ કરો.

આ રીતે જેનું તપસ્યા કરવાનું લક્ષ્ય છે તેઓ તો રસ્તો કાઢશે જ. પરંતુ જેઓ સંસારમાં વધારે વ્યસ્ત થઈ ચૂક્યા છે તેઓ તો બહાનું જ કાઢશે તથા સ્વયંના ભાગ્યને દોષિત ગણશે. સૌથી શક્તિશાળી તપસ્યા તો એ છે કે હાથ કામ કરે અને બુદ્ધિ સર્વશક્તિવાન પાસેથી શક્તિ તથા શાંતિ પ્રાપ્ત કરે. એવો અનુભવ થાય કે હું આત્મા કર્મ કરાવી રહ્યો છું અને ચારે બાજુ શાંતિ, શક્તિ તથા પવિત્રતાનાં વાયબ્રેશન્સ ફેલાવી રહ્યો છું. આ એકી સાથે ડબલ સેવાનું સ્વરૂપ છે.

તો આવો, ભિન્ન ભિન્ન વિધિઓ અપનાવીને આ વર્ષે કર્મયોગની તપસ્યા કરીએ. જ્યારે આપણે ઊંચી સ્ટેજ પર સ્થિત થઈને કર્મ કરીશું. ત્યારે જ સંસાર આપણને જોઈ શકશે. તે માટે સ્વયં સાથે તથા સાથીઓ સાથે સ્નેહ વધારો, પોતાની ભાવનાઓને ઠીક કરો. બીજાઓ પ્રત્યે ઘૃણા

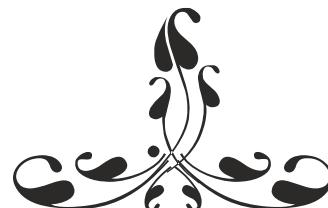
કરનાર કદી કર્મયોગી બની શકતો નથી. ચણ તથા ચણસેવા પ્રત્યે પ્રેમ વધારો. પોતાના વિચારોને થોડા વધારે શક્તિશાળી બનાવો. સંસાર સમાચારોને પણ સાક્ષીભાવથી સાંભળો એના ચિંતન તથા વર્ણનમાં જ દિવસો ન વીતે. ત્યારે જ આપણી તપસ્યા સફળ થશે અને આ તપસ્યા દ્વારા આપણે પ્રત્યક્ષતાનાં દ્વાર ખોલી શકીશું.

॥ ઓમશાંતિ ॥

એને કણીએ છીએ આ ખોટું છે એને છોડી દો. આપણે એ સમજુ શકતા નથી કે એ શા માટે લે છે અને એ જે દર્દ છે તે સ્મોકિંગ (ધૂમપાન) યા આલ્કોલોલથી પણ વધારે હાનિકારક છે. આપ પોતાનાથી એક ડગલું પાછળ જઈને જુઓ કે તે શા માટે લઈ રહ્યો છે. એની પાછળ કયું કારણ છે? એની અંદર ખાલીપો છે. આપ એના ખાલીપાને ભરવા માટે પ્રેમ અને સન્માનની ઉર્જા આપો. જેનાથી તે આત્મા ભરપૂર બની જાય, અને આ ઉર્જા એને ડુગસ છોડવા માટે પ્રેરણા આપશે. આપ એને સાચું સન્માન આપો. ઉપર ઉપરથી મીઠું બોલીને નહીં પણ દિલથી જેનાં પ્રકંપન તે ગ્રહણ કરે છે.

॥ ઓમશાંતિ ॥

અમૃતદ્યારા

રાજયોગિની દાઈ જાનકીજી, મુખ્ય પ્રશાસિકા

નિરાકારી સ્થિતિ

નિરાકારી એટલે જ અશરીરી બનવું. નિરાકારી બનવું એટલે જે ઈશ્વરીય ગુણ છે તે સર્વ આપણામાં આવે, ઝાનના સાગર, પવિત્રતાના સાગર જે બાબા (પરમપિતા પરમાત્મા) છે તેવા આપણે બનીએ. નિરાકારી એટલે એકદમ સાકારી, આકારીમૂર્તથી જ્યારા બનવું. બીજરંપ અવસ્થા. દરેક વાતને સેકંડમાં મર્જ કરી લેવી. જે વાત બની ગઈ તેનું ચિંતન ન ચાલે એ છે નિરાકારી સ્થિતિ. સર્વશક્તિવાન બાબાનો બાળક છું. બાબાની પાસેથી શક્તિ લેતા રહીએ. દુનિયાથી જ્યારા અને બાબાના ખ્યારા. આ છે નિરાકારી સ્થિતિનો અનુભવ. જે નિરાકારી અવસ્થાના અનુભવી આત્મા છે તેઓ દ્રામાનો ખેલ સાક્ષી બનીને જોશે. કોઈ પણ ચીજ સામે ઈમર્જ થઈ, તો તેને સેકંડમાં મર્જ કરી દો. આત્મિક સ્થિતિમાં રહેવાથી જ આપણે આ સ્થિતિનો અનુભવ કરી શકીએ છીએ. નિરાકાર બાપ અને ઘરને ચાદ કરવાં. દેહથી જ્યારા અશરીરી બનવું આ છે નિરાકારી સ્થિતિ.

નિર્વિકારી સ્થિતિ

સિંધી ભાષામાં વિકાર કહેવાય છે રોગને. આ પાંચ વિકાર પણ રોગ છે. ઘણી ગંઢી બીમારીઓ છે. બાબા આ રોગોથી છોડાવવા કહે છે. નિર્વિકારી બનો. વિકારોને ભૂત પણ કહેવાય છે. પાંચ વિકારો મોટાં ભૂત છે. જેને કહેવાય છે. માયા રાવણ. એને જુતીએ ત્યારે આપણે નિર્વિકારી બન્યા એમ કહેવાય. નિર્વિકારી સ્થિતિ આપણને બ્રાહ્મણામાંથી ફરિસ્તા બનાવવામાં મદદ કરે છે.

નિર્વિકારી અને
નિરાહંકારી

સ્થિતિમાં શો ફરક છે ?

અ હં કાર પ એ।

વિકારમાં ગણાય છે. તો
પછી બાબાએ આ શાંદને

અલગ કેમ ગણયો છે. જેમ પહેલાં નિરાકારી બનો જઈએ છીએ. તો દેહભાવથી મુક્ત બની જઈએ છીએ. નિર્વિકારી બનીએ છીએ તો નિરોગી બનીએ છીએ. અને નિરાહંકારી એટલે કાર્ય વ્યવહારમાં આવતાં, દરેક સેવામાં આવતાં ભૂલે ચૂકે પણ અહંકાર ન આવે કે મેં આ કર્યું. હું કર્યું છું. અહંકાર જ્ઞાનીની પાછળ પણ બહુ ફર્ચે છે. જેના માટે બાબા કહે છે ચાટે તો ચાખે વૈકુંઠ રસ. પાડનાર છે રાવણ. અહંકાર ઘણો સૂક્ષ્મ છે. વિકાર સ્પષ્ટ દેખાઈ દે છે. અહંકાર જ્ઞાનીમાં હોય છે, તો અજ્ઞાનીમાં પણ હોય છે, અજ્ઞાનીનો અહંકાર આ પ્રમાણે છે. હું ઘણો ભણેલો ગણેલો છું. મારી પાસે ઘણું ઘન છે. આટલી બુદ્ધિ છે. આવો અહંકાર તો જ્ઞાની બનતાં આપણામાંથી નીકળી ગયો. ભગવાનને ધેર આવો અહંકાર આપણે બતાવી શકીએ નહીં. હું પૈસાવાળો છું. હું સુંદર છું આમ કહેવું તે સર્વ અજ્ઞાનનો અહંકાર છે. બાબાના બાળક બનતાં આ વાત આપણામાંથી ચાલી ગઈ. કોઈ પણ અહીં કોઈ કરી શકે નહીં. કોઈ કાયદો પોતાના હાથમાં લઈ શકે નહીં. વિકાર તો સમાત થઈ ગયા પણ સૂક્ષ્મ રૂપે જૂના સંસ્કાર પડેલા છે. આવેશમાં આવી જશે અથવા રોબ બતાવશે. આ પણ કોઈનો અંશ છે. આ સર્વ નીકળી જવાં જોઈએ. જેને બાબા કહે છે પૂરા નિર્વિકારી બનો. લોભ બીજું કર્ય નથી. પણ

ચણામાં બુદ્ધિ ચાલી ગઈ. તપસ્યા કરતાં કરતાં બોરમાં બુદ્ધિ ચાલી ગઈ. તો તપસ્યા ભંગ થયો. મોહ દુનિયાવાળાઓમાંથી નીકળી ગયો પણ બાબુણ પચિવારમાં કોઈ દેહદારી સાથે થોડી આસક્તિ થઈ. બાબા કહે છે. આનાથી બચો. એક કદી કોઈને આંખ બતાવશો નહીં. કદી આહેશમાં આવશો નહીં. કામ પણ વૃષ્ણા છે. હવે સર્વ ઈચ્છાઓ, વૃષ્ણાઓ સમાપ્ત થઈ જવી જોઈએ.

ઈચ્છા, આશા અને વૃષ્ણાનો ભેદ

ઈચ્છા હળવી હશે. ઈચ્છા પૂરી થાય કે ન થાય પણ એમ કહેવાશે. આ મારી ઈચ્છા છે. શિવબાબા મારી આશા પૂરી કરે, તો મને ઘણી ખુશી થશે. આશાને પૂરી કરવા ચોગ પણ કરશે. પરંતુ વૃષ્ણામાં તમોગુણ સમાયેલો હોય છે. વૃષ્ણાઓ પૂરી નહીં થાય તો રડવું આવી જશે. દુઃખની પણ અનુભૂતિ થશે. આ સૂક્ષ્મવિકારો રહ્યાં છે. આશાઓ, વૃષ્ણાઓ સર્વ નષ્ટ થઈ જાય. ઈચ્છા માત્રમાં અવિદ્યા બની જાઓ. પૂજારીઓ જે ભક્તિ કરે છે તે આશાથી કરે છે. બીજાનું ભલે ખરાબ થાય પણ મને તો પ્રાપ્તિ જ થાય. બીજાઓનું ધન લૂંટવા પણ પૂજા કરશે. તે છે વૃષ્ણાવાળા. દેવ પૂજારી આશાવાળા હશે કે મારે આ આશા છે. પણ તેનાથી આગળ બીજું કંઈ નહીં પણ મારી ઈચ્છા છે. બાબા કહે છે બાળકો હવે તમે મારાં બની ગયાં તો આશા વૃષ્ણા સર્વ સમાપ્ત. ઈચ્છાઓ પણ તમારામાં ન હોવી જોઈએ. કારણ કે દેવતાઓ માટે પ્રકૃતિ દાસી હોય છે. જો કોઈ આશા ચા વૃષ્ણા છે તો કર્મબંધનમાં ફસાઈ જશે. જ્યારે આટલું ઊંડું જ્ઞાન પરમાત્મા પાસેથી મળી રહ્યું છે તો સારી રીતે વિચારો કે કયા પ્રકારની આશા વૃષ્ણા છે, જે આપણને બંધનમુક્ત બનવા દેતી નથી. આશા વૃષ્ણા છે તો અવસ્થા કદી પણ ખુશભિજ નહીં રહે. જ્ઞાની યોગીનાં લક્ષણ ધારણ કરવા દેશે નહીં. જ્ઞાન યોગની ચમક

ચહેરાથી દેખાશે નહીં. જ્યારે આ બંનેના પંજામાંથી છૂટો તો પછી જુઓ કે કોઈ નાની ઈચ્છા પણ રહી નથી ને ? ભક્તિમાર્ગમાં કોઈ શરીર છોડવાની પળોમાં હોય છે ત્યારે તેને પૂછવામાં આવે છે કે તેમની કોઈ ઈચ્છા છે ? તૃષ્ણા છે ? તૃષ્ણાવાળા કહેશે કે હું આ ખાઉં. આશાવાળા કહેશે કે મારા પુત્ર, મારી પત્નીને બોલાવો. ઈચ્છાવાળા કહેશે બીજું કંઈ નહીં પણ થોડી ઈચ્છા હતી. પોતાનો અંતકાળ સારો જાય તેવું કોઈ વિરલા જ વિચારે છે. તેઓ કહેશે મારી સામે ભગવાનની કોઈ મૂર્તિ રાખો. તૃષ્ણાવાળાની આંખ મરતાં સુધી તિજોરી તરફ જશે. તેનો સંકલ્પ ચાલશે મારા મર્યાદા પછી આને મળે, આને ન મળે. જેની સાથે વેરભાવ હશે તે પણ સામે આવશે. તો બાબા પણ આપણને કહે છે કે બાળકો, આ તમારી અંતિમ ઘડીઓ છે. આ અંતિમ પળોમાં પોતાની જાતને પૂછો કે મારે કોઈની સાથે વેરભાવ તો નથી ને ? કોઈનામાં મમત્વ તો નથી ને ? કોઈ ઈચ્છાઓ તો નથી ને ? પોતાને જોતા રહો, કે કોઈ રોગ ખેંચી રહ્યો તો નથી ને ? જો આટલું ધ્યાન રહે છે તો નિરાકારી, નિર્વિકારી, નિરાહંકારી બનવા માટે વિચારો કે મેં કંઈ જ કર્યું નથી. બાબા કરે છે, બાબા કરાવે છે. હું આત્મા જ્યારો ધ્યારો રહું. દરેકની વિશેષતા પોતપોતાની છે. જો એમ માનો કે મારી સમજણ જ સારી છે તો તે પણ અહંકારનો અંશ છે. થોડો પણ અહંકાર હશે, તો નાના મોટાંઓને પ્રેમ અને આદર નહીં આપી શકીએ. નિરાહંકારી સદા પ્રેમ અને આદરની આપલે કરશે. તે કદી એમ નહીં વિચારે કે મને આદર નથી મળતો પોતાને પ્રેમ મળે તેવી પણ તે ઈચ્છા રાખશે નહીં. આદર ચા પ્રેમની અપેક્ષા રાખવી તે પણ ઈચ્છા છે. તે પણ અહંકારની નિશાની છે.

॥ ઓમ શાંતિ ॥

આદર્શ જીવન જીવવાની કળા - રાજ્યોગ

બ્ર.કુ. ચંદ્રિકાબેન, મહાદેવનગર, અમદાવાદ.

પશુ પક્ષી સાહજિક વૃત્તિ (instinct)ને અનુસરીને જીવે છે. એમના જીવનમાં વિચારને સ્થાન નથી. એટલે વિકાસ નથી. વૈવિદ્ય નથી. કળા નથી. માણસને જોઈને પણ નકલખોર વાંદરાઓએ પોતાને માટે ઝૂંપડી બનાવ્યાનું આપણે સાંભળ્યું નથી. મનુષ્ય પોતાના વિચારો, માન્યતાઓ, શ્રદ્ધા, કલ્પના અને બુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને જીવે છે. એટલે આ બાબતોનો એના જીવન પર ઘણો પ્રભાવ પડે છે. માણસ જ આદર્શ જીવન જીવવાની કળા શીખી શકે છે. જો તે તેમ ન કરી શકે તો તેના અને પશુપક્ષીના જીવન વચ્ચે કંઈ ફરક રહેતો નથી. તેવો માનવી આખું જીવન પશુ ચેતનામાં વ્યર્થ જ વિતાવી દે છે.

આદર્શ જીવન માટે સત્ય અને અસત્યનું જ્ઞાન આવશ્યક - આદર્શ જીવન જીવવાની કળા માટે બે પ્રકારની વિદ્યાનો સમન્વય અને ઉપયોગ જરૂરી છે. સત્ત અને અસત્ત બન્નેનું યથાર્થ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી તેને જીવનોપયોગી બનાવવું મનુષ્ય માટે આવશ્યક છે. ‘સત્ત’ના વિષયમાં જે જ્ઞાન ઉપલબ્ધ થાય છે. તેને ‘પરા વિદ્યા’ કહેવામાં આવે છે. તેમાં આત્માનું સ્વરૂપ, શક્તિ, ગુણ, સંરક્ષાર, કર્મોની ગાહન ગતિ, વિશ્વ લીલા, ઈશ્વરનું સ્વરૂપ, ગુણ, કર્તવ્યો, તેની પાવન રચના વગેરે બાબતો સમાવિષ્ટ છે. ‘અસત્ત’ના વિષયમાં જે જ્ઞાન ઉપલબ્ધ થાય છે તેને ‘અપરા વિદ્યા’ કહેવામાં આવે છે. તેને ભૌતિક વિજ્ઞાન (Physical Science) પણ કહેવામાં આવે છે. તેમાં શરીર, ભૌતિક પદાર્થો, તેના ગુણાધર્મ, શક્તિ વગેરેનું જ્ઞાન સમાવિષ્ટ છે.

આજે આપણે અપરા વિદ્યામાં કલ્પનાતીત પ્રગતિ કરી છે. તેની સિદ્ધિઓથી એવા અંભઇ

ગચ્છા છીએ કે આપણે પોતાનો વિવેક ખોઈ બેઠા. પરા વિદ્યાને સાવ જ ભૂલી અપરા વિદ્યા પાછળ આંખો મીચીને ઢોડી રહ્યા છીએ. વિવેક શૂન્યવિજ્ઞાને આપણાને દાનવ બનાવી દીધા. અણુશક્તિ હાથમાં રમાડતાં રમાડતાં ભસ્માસુર બની નાચી રહ્યા છીએ.

હવે આ વિનાશકારી મૃત્યુથી આજાંત થઈ માનવ હૃદયના ખૂંણેથી એક ચીસ ઊઠી છે - “ચાલો પરાવિદ્યા તરફ પાછા પ્રચારા કરીએ (Let us go back to spirituality) ”

પરાવિદ્યાના મુખ્ય બે પાસાં છે - જીવનને સંફળ, ઉન્નત અને કળાત્મક બનાવવા માટે અપરા વિદ્યા કરતાં પરા વિદ્યાની આવશ્યકતા ઘણી વધારે છે. પરા વિદ્યા જ મનુષ્યને જીવનમુક્ત અવસ્થા સુધી દોરી જાય છે. ‘સા વિદ્યા, ચા વિમુક્તયા’. મુક્તિ શાણના અર્થ વિશે ઘણો ગોટાળો થયેલો છે. સાચા અર્થમાં મુક્ત થવું એટલે - વહેમ, અજ્ઞાન, કુટિલ સ્વભાવ-સંસ્કાર, વ્યસન, ભય, ચાન્દ્રાંહીનતા, અશાંતિ, રોગ, શોક વગેરેમાંથી વ્યક્તિનું તથા સમાજનું મુક્ત થવું. આવી મુક્તિ અથવા તો જીવનમુક્તિ પ્રાપ્ત કરવામાં પરા વિદ્યા ઘણી ઉપયોગી સાબિત થઈ શકે.

આ વિદ્યાનાં બે પાસાં છે - (૧) જ્ઞાન (૨) યોગ. જ્ઞાન એટલે સાચી સમજણા. આધ્યાત્મિક સમજણા. જ્ઞાન એટલે પ્રકાશ. જ્ઞાન એટલે માર્ગની સૂજ. યોગ એટલે પ્રચારા. યોગ એટલે માર્ગની ચાત્રા. લક્ષ્ય સમીપ ગતિ. આ વિદ્યાના બન્ને પાસાં (૧) આધ્યાત્મિક જ્ઞાન અને (૨) રાજ્યોગ જીવનમાં અપનાવવા માટે ઘરબાર કે સંસાર

ઇંડવાનાં હોતાં નથી. જૂના વખતથી એક ખોટો ખ્યાલ પ્રચલિત થયેલો જોવા મળે છે કે આધ્યાત્મિક શ્રેય માટે ઘરબાર કે સંસાર ઇંડવાનાં આવશ્યક છે. અથવા કર્મસંયાસ લેવો જરૂરી છે. કારણ કે કર્મ મનુષ્યને બંધનમાં નાંખે છે. કર્મમાં પ્રવૃત્ત થવું શ્રેયાર્થી અથવા મોક્ષાર્થી માટે બાધક છે. કેટલાક સાધુ સન્યાસીઓ તો દુન્યવી ઉદ્ઘમને ધર્મભિષ્ટતા સમજે છે. પરંતુ એવા ઉદ્ઘમને પરિણામે પ્રાપ્ત થતી સુખ સગવડનો સ્વીકાર કરવામાં તેમને કોઈ અધિર્મ દેખાતો નથી. સત્યતો એ છે કે દરેક કર્મ આત્માને માટે બંધન રૂપ નથી. વિકારોને વશીભૂત થઈને કરવામાં આવતું કર્મ અર્થાત્ વિકર્મ જ આત્માને માટે બંધનરૂપ છે. માટે સન્યાસ તો વિકર્મનો કરવો જોઈએ. સન્યાસ તો કામ, કોઈ, મોહ, લોભ વગેરે પાપનાં મૂળનો કરવો જોઈએ. આધ્યાત્મિક જ્ઞાન અને રાજ્યોગ આ જ બાબત શીખવાડે છે. પ્રવૃત્તિ કરતાં કરતાં વિકર્માર્થી કેવી રીતે નિવૃત્ત થવાય? ફરજ બજાવતાં વિકારોથી કેવી રીતે મુક્ત થવાય? જીવન જીવવાની ખરી કળા આ જ છે. સન્યાસ લઈ બાળકોને અનાથ, પત્નીને વિધવા, મા-બાપને નિરાધાર જેવા બનાવવાં સાચા જ્ઞાની કે યોગી માટે અનુચ્છિત છે.

રાજ્યોગનો અર્થ - સંસ્કૃત 'યુજ' ધાતુ ઉપરથી યોગ શાણ બન્યો છે. 'યુજ' એટલે સંબંધ જોડવો, સંપર્ક થવો, સંલગ્ન થવું, રાજ્યોગ એટલે આત્માનો પરમાત્મા જોડે સંબંધ થવો. આત્માને પરમાત્માનો સંસ્પર્શ થવો અથવા આત્માનું પરમાત્મા સાથે સંલગ્ન થવું. દર્શય અનેટણા વર્ણે પ્રકાશથી સંબંધ થાય છે. શ્રોતા અને વક્તા વર્ણે દૃષ્ટિથી સંબંધ થાય છે. વિમાન ચાલક અને વિમાન મથક વર્ણે ડેડિયો તરંગથી સંબંધ સ્થપાય છે. પરંતુ આત્મા પરમાત્મા સાથે દિલના પ્રેમથી અથવા સ્નેહપૂર્ણ મનથી સંબંધ જોડે છે.

રાજ્યોગીની ઓળખ - પરમાત્મા ક્રારા આપવામાં આવતું જ્ઞાન જેણે પ્રાપ્ત કર્યું હોય, જેની તમામ પ્રકારની ખોટી માન્યતાઓ, વહેમ, અંદશ્રદ્ધા અને ભાંતિનું નિરસન થયું હોય, જેના સર્વ પ્રકારના સંશયો નાણ થયા હોય, જેણે સ્વને આત્મા તરીકે ઓળખ્યો હોય તથા જેણે પરમાત્મા પિતાને પણ થયાર્થ થયા સત્ય સ્વરૂપે જાણ્યા હોય, જે સ્વયંમાં અને પરમાત્મામાં નિશ્ચયબુદ્ધિ બન્યો હોય, જેણે જીવનમાં પોતાનો અવિનાશી સંબંધ પરમાત્મા સાથે જોડયો હોય અને તેની જ લગનમાં મળન થઈને જીવતો હોય, જે પરમાત્મા પ્રત્યે સંપૂર્ણ રીતે સમર્પિત થયો હોય. જે પોતાના મન વાણી અને કર્મ ઈશ્વરને પ્રિય બનાવવાના પ્રયત્નમાં લાગેલો હોય અને જે પોતાનું જીવન પરમાત્માના માર્ગદર્શન અનુસાર જીવતો હોય - તે જ સાચો જ્ઞાની છે. તે જ સાચો રાજ્યોગી છે. રાજ્યોગીના ભાગ્યના નિર્માતા સ્વચ્છ ભગવાન છે. અને યોગીને ભાગ્ય નિર્માણ માટે પુરુષાર્થ શીખવે છે. રાજ્યોગી પોતાની ઈન્દ્રિયોનો રાજ છે. તે વિશ્વ સમક્ષ આદર્શ અને અનુકરणીય પુરુષ છે. ઈશ્વરીય ચઙ્ગમાં પોતાના શ્રેષ્ઠ કર્મોનું અર્થ આપનારો કર્મયોગી છે. તે પોતાના સર્વ સંબંધો પરમાત્મા સાથે જોડી સર્વ સંબંધોની રસના એક પરમાત્મા પાસેથી લે છે.

યોગ : કર્મસુ કૌશલમ્ : - આ સૂભળો અર્થ કેટલાક એવો કરે છે કોઈ પણ કાર્યમાં પ્રાવિષ્ય (mastery) એટલે યોગ. ઉદાહરણ તરીકે કોઈ કુંભાર ખૂબ જ કુશળતાપૂર્વક માટીમાંથી માટલું બનાવી રહ્યો હોય તો તેની આ કુશળતા યોગ જ છે. યોગ એટલે વ્યાવસાયિક કુશળતા (Profetional skill) એવો જ અર્થ કરવામાં આવે છે તે ખોટો ગણાશે. કારણ કે આ અર્થમાં તો એક ખીસાકાતરુ કુશળતાપૂર્વક લોકોનાં ખીસાં કાપે તો તેની આ કુશળતા પણ યોગ જ કહેવાશે. આ

સૂધનો સાચો અર્થ એવો છે કે યોગ અર્થાત્ કર્મો કરવાની એવી કુશળતા-જેને આદ્યાત્મિક કુશળતા કહેવામાં આવે છે. જેના થકી કરવામાં આવતાં કર્મો યોગીને કહિ બાંધતાં નથી. અથવા તો યોગ એવી કુશળતા છે જેનાથી યોગીના કર્મો કહિ વિકર્મ બનતાં નથી અથવા તો કર્મ કરતાં કર્મતીત થવાની કુશળતા એટલે યોગ. કર્મની આવી કુશળતા એટલે જ રાજ્યોગ.

રાજ્યોગીનાં આભૂષણ - આદર્શ જીવન જીવવાની કળામાં રાજ્યોગી નિપુણ હોય છે. કારણ કે જીવનમાં તેણે કેટલાક શ્રેષ્ઠ સિદ્ધાંતોનાં આભૂષણ ધારણ કર્યા હોય છે.

સત્યના વિષયમાં દૃઢ આગ્રહ - યોગી સત્યને જ પ્રથમ મૂકે છે. એમ કરવા જતાં કોઈ નિંદા કરે કે સ્તુતિ, કોઈ રીસાય કે રાજુ થાય, કોઈને પ્રિય લાગે કે અપ્રિય, કોઈને સરળ લાગે કે મુશ્કેલ પરંતુ સત્ય અપનાવતાં પહેલાં તે બધી વાતો પ્રત્યે ઉપેક્ષા સેવે છે.

ઇશ્વર પ્રત્યે બેછદ અનુરાગ - રાજ્યોગીને માટે ઇશ્વર જ અંતિમ ઈષ્ટ તથા ગંતવ્ય છે. એટલે ઇશ્વરાનુરાગી એવો રાજ્યોગી જીવનમાં ઇશ્વરીય મનને જ પરમ કલ્યાણકારી સમજે છે.

પ્રેમ - રાજ્યોગીનું હૃદય શુષ્ણ નથી હોતું. એનું હૃદય શરૂ પ્રત્યે પણ અનુંક્પાચુક્ત ક્ષમા અને કોમળ ભાવોથી ભર્યું હોય છે. તેને જગત અને જગતના જીવો પ્રત્યે નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ હોય છે.

શિષ્યત્વ - નાના બાળકથી માંડીને મોટા વિદ્વાન અથવા સંત સુધીની તમામ વ્યક્તિઓ પાસેથી શીખવા જેવી બાબતો તે શીખે છે. શિષ્યત્વ એટલે વિશિષ્ટતા-ગ્રહણ, તથા વિશિષ્ટતા પ્રદાન કરનાર પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા.

નિર્મત્સારતા - રાજ્યોગીને કોઈ વ્યક્તિમાં વિશેષતા નજરે પડે છે તો તે તેના પ્રત્યે આદર

અનુભવે છે. તે તેની ઈર્ષા કરશે નહીં તથા તેની ખામીઓ શોધવા પ્રયત્ન કરશે નહીં. અન્ય લોકો તેની પ્રશંસા કરશે ત્યારે રાજ્યોગી તેના પ્રત્યે અદેખાઈથી બળશે નહીં પરંતુ રાજુ થશે.

વૈરાગ્ય - રાજ્યોગીમાં બેછદનો વૈરાગ્ય સ્વાભાવિક રીતે જ આવે છે. વૈરાગ્ય એટલે આવશ્યક ઉપભોગોમાં સાદાઈ, કરકસર, મનોનિગ્રહ સંયમ વગેરે તરફનો ઝોક. પરંતુ અવ્યવસ્થિતપણું, અનિશ્ચિતતા, જગત, પ્રાણી અથવા વિજાતિય વ્યક્તિ પ્રત્યે નફરત-એ કાંઈ વૈરાગ્યનાં લક્ષણો નથી. જગતની ખુશામત, માન મોભો, ચમલ્કારિક શક્તિઓ, વિલાસિતા વગેરે તરફ ઉદાસીનતાનો વૈરાગ્યમાં સમાવેશ થાય છે. કરવા યોગ કર્મભૂતી કુશળતા પ્રાપ્ત કરવા પ્રત્યે અથવા પોતાની ફરજો નિભાવવા પ્રત્યે ઉદાસીન થવું - વૈરાગ્યનું લક્ષણ ગણાતું નથી.

સાવધાની - સાવધાની અર્થાત્ જગૃતિ. આ એક બહુ જ મહિંટપૂર્ણ ગુણ છે. રાજ્યોગી પોતે શું વિચારે છે, શું બોલે છે અથવા કરે છે તેનું તેને નિશ્ચયાત્મક ભાન હોય છે.

સંયમ - સત્ત્વ-સંશુદ્ધિ યોગીના જીવનમાં સ્વાભાવિક રીતે જ હોય છે. કારણ કે યોગી પૂર્ણ રીતે સંયમી હોય છે. સંયમ એટલે આપણે જેને વ્રત અથવા કષ્ટદાયક તપસ્યા સમજુએ છીએ તેની વાત નથી પરંતુ સંયમ એટલે સ્વનિયમન. જગતની કોઈ પણ વસ્તુ અથવા વ્યક્તિને જોતાં જ અથવા તેના વિશે સાંભળતાં જ મનમાં જે સંવેગ ઉત્પન્ન થાય છે તેનાથી વિવશ થઈને તે સંવેગના પ્રવાહમાં તણાઈ જવું તે અસંયમ છે. તે સંવેગને રોકી તેનું વિશ્લેષણ કરવું તેની યોગ્યતા બાબતે વિચાર કરવો તેનું નામ છે સ્વનિયમન અથવા સંયમ.

(અનુસંધાન પેજ નં. ૭ પર)

આદતોનું મનોવિજ્ઞાન

બ્ર.કુ. અણિલ, સુરત

વર્તમાન સમયમાં સમય અને ધનના બજેટમાં માણસને તેના કર્મક્ષેત્રમાં સતત જાગૃત રહેવું પડે છે. દિન-પ્રતિદિન તેનું ક્ષેત્ર વિચિત્રરૂપ ધારણ કરતું રહે છે, તે તેની ફરજો લાયારીથી માથે આવી પડી હોય તેમ બજાવે છે. દુનિયામાં કેટલાક માણસો રસપૂર્વક ફરજ બજાવે છે. કર્મનો બદલો મળે કે ન મળે તો યે અસંતોષ, થાક, બેચેની, માનસિક તણાવ વગેરે પ્રતિક્રિયાઓ સામે આવે છે. આ બધામાંથી હળવી રાહિત અને શાંતિ અનુભવવા માણસ અલ્પકાલીન, ખર્ચાળ અને નુકસાનકારક આદતોનો આસરો લે છે. કેટલીક વખત કામ કરવાનો મૂડ નથી એમ સમજુ વ્યસનોનો આધાર લઈ લે છે. કોઈક વાર શોખ અને ફેશન માટે પણ બિનજરૂરી આદતો અને વ્યસનોને કાયમી પરોણાગત કરાવે છે. મોટા ભાગના માણસોના મનમાં આ આદતોના ઘેરા પ્રત્યાધાતો પડે છે અને તેનાથી તેઓ ચિંતિત રહે છે અને તેનો ગજગ્રાહ ચાલતો રહે છે. ઉપદેશ કોના માથે? જ્યાં બાર સાંદે અને તેર તૂટતા હોય છે. જ્યારે તૂટવાનો અહેસાસ થાય છે ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે અણગમો થાય જ. સંયમની ફરજ પડે છે ત્યારે કોઈક વાર ક્ષાણિક સ્મરણાની ઘેરાંય આવી જાય છે, પરંતુ ફરીથી જેવા ને તેવા.

હથેળીમાં પાણી લીદું હોય અર્થાત્ પ્રતિજ્ઞા લીધી હોય તેવી પ્રતિજ્ઞા પણ અદ્રશ્ય થઈ જાય છે. આવા અધકચરા વિચારથી પથ્થર કોરો ને કોરો રહી જાય છે અને દીરે દીરે માણસ વ્યસનીઓના સંગતમાં આવતા સાથીદાર પાછળ પડતો થઈ જાય છે. અને મનમાં પાઠ પાકો કરે છે કે હું એકલો વ્યસની નથી, આખી દુનિયા વ્યસની છે. આવા વિચારોથી દીરે દીરે ટેન્શન અને ડીપ્રેશનમાં એ

વધુ ને વધુ ઝૂબતો જાય છે. જાણે કે એનું વ્યસન એ કોઈના સ્વાગતનું સાધન બની જાય છે અને સમયને પસાર કરવા માટેનો સુંદર ઉપાય શોધી કાઢે છે.

આ માટે તે વ્યસની માનવીમાં પોતાના મનની કમલોરી મુખ્ય કારણરૂપ છે. મદમત (મદદેલો) ઈન્જિયો કમલોર, કાયર અને ગુલામ મનને વેગથી વિષયો તરફ ખેંચી જાય છે. અને બંદખોર ઈન્જિયો ગુલામ અને વિષયોનો સ્વાદ માણવાની છૂટ આપવા આગ્રહ રાખે છે. પ્રથમ વિષયોમાંથી જન્મતો રસ-રસાસ્વાદ ઈન્જિયોને પ્રાપ્ત થાય છે અને પછી તે રસાસ્વાદની ચર્ચાર્થતા મન સ્વીકારી લે છે. પછી આ વિષયક એક વખત શરૂ થાય પછી નવું સબળ અવરોધક બળ ન જન્મે ત્યાં સુધી અભ્યાસ અને કાર્યકારણની શૃંખલા ચાલુ રહે છે. મન સબળ ઈન્જિયોની ગાડીમાં બેસી પૈસાદારની મોટરમાં બેકેલા ગરીબને પણ મોટરમાં બેઠો હોય ત્યાં સુધી પૈસાદારના ગુણ ગાવા પડે છે. તેમ ઈન્જિયોના સારા-નરસા ભાવમાં તણાય છે, તેની ચ્છિતી ચાલુ ગાડીમાં બેસી જનાર માણસ જેવી થાય છે.

તો પછી આ પ્રકારની ગુલામીમાંથી મુક્ત થવા માટેનો ઉપાય શું? મનને મારવું કે વાળવું? ઈન્જિયોને મારવી કે વિષયોને ખાળવા? અંખ, કાન, જુભ જેવી જ્ઞાનેન્જિયો શરીરના અંગ છે. તેમની તાલીમ સહજ છે પરંતુ વાસ્તવિક તાલીમ મનને માટે આવશ્યક છે. સતત અને પૂરા અભ્યાસથી તે અતિસહજ પણ છે. સાચા અર્થમાં તો દિશાશૂન્ય મનને જ્ઞાન અંજનથી આંજવાની જરૂર છે.

વ્યસનની વિદાય ઘણી વસમી હોય છે. તેથી તેવા લોકો કહે છે આજનો દિવસ મજા માણી લેવા દો આવતી કાલથી છોડી દઈશ. ધીમે ધીમે ઓછું કરીશ. હું પ્રયત્ન કરતો રહીશ ! આ બધા જૂઠા વચનો છે. વાલિયા લુંટારાએ ધીમે ધીમે ચોરી કરવાનું બંધ કર્યું હોત તો ધીમે ધીમે સત્યવાદી થઈશ અને અહિસાનું પાલન કરીશ. આવા ત્યાગ માટે વાયદો ન હોય. ચાદ રહે આજે નહીં તો કયારેય નહીં. ઉપર મુજબનો અભ્યાસ કરનાર ભર્તૃહરિ નીતિશતક લખ્યા પછી પણ ત્રણ ત્રણ વખત રાજ્યપાટ છોડી પાછો ફર્યો. સાચા જ્ઞાન સિવાય વૈરાગ્ય ન જન્મે અને વૈરાગ્ય સિવાય ત્યાગ ટકે નહીં. અરે ! શુભ કામમાં ટીલ કેવી ? (Well begun is half done) આદતને આપણે પકડી છે ? કે આદતે આપણને પકડયા છે ? સાંદું જુવન અને ઉચ્ચ વિચારો સુખી જુવનની ગુરુચાવી (માસ્ટર ચાવી) છે. શારીરિક જરૂરિયાતો ઓછી-માપસરની અને જ્ઞાનયુક્ત તંદુરસ્ત વ્યસનોમાંથી જન્મતી વ્યસન (આદત) મુક્તિ વાસ્તવિક અર્થમાં જુવનમુક્તિ છે.

આદતમાંથી મુક્ત થવા માટે સમય લઈ પ્રવૃત્તિમાંથી મુક્ત થઈને તે વિશેનું જ્ઞાન, માહિતી, લાભા-લાભ, શુભા-શુભ વગેરે વિષે સંપૂર્ણ વિચારસાગર મંથન કરી સબળ નિશ્ચયપૂર્વક તે પ્રત્યે અનાસક્રિતભાવ, વૈરાગ્યવૃત્તિને ધારણ કરવી પડે. આવી સબળ શ્રેષ્ઠ વૃત્તિ આમૂલ પરિવર્તનને જન્મ આપે છે. ફક્ત આટલું જ પૂરતું નથી તેને માટે વારંવારની જગૃતિ અને નિશ્ચયાત્મક સ્મૃતિની આવશ્યકતા છે. સતત સ્મૃતિ નહીં હોવાથી વૃત્તિ ઢીલી પડતી જાય છે. માટે સતત અભ્યાસ અને જગૃતિ જરૂરી છે. વૃત્તિથી મનને વાળી શકાય છે. આવી શ્રેષ્ઠ વૃત્તિથી જ મન દ્વિન્દ્રિયોના વિષયોમાંથી ઉપરામ રહે છે. પરિવર્તન પછી સ્વરચ્છતા, પવિત્રતા, વ્યવસ્થા, નીતિ,

પ્રામાણિકતા, સર્ચાઈ-સફાઈ વગેરેના આગ્રહી મનને આ ગુણના વિરોધી ગુણો સહેજ પણ ગમતા નથી. એટલું જ નહીં પરંતુ તેની વાત પણ સાંભળવી ન ગમે, તો સમજવું કે નક્કર ભૂમિકા મળે છે. આદતોનું અપાકર્ષણ તો ઠીક, પણ તેમના પ્રત્યે સૂગ આવવી જોઈએ. વ્યસનમુક્ત, વિચારમુક્ત, સહજ અવસ્થા એજ સાચું પરિવર્તન કરેવાય. જેમ કેરમની રમતનો સ્ટ્રાઇકર પાસાઓને છિદ્રોમાં પૂરવા મથામળા કરે છે તેવી રીતે ફુશાગ્ર બુદ્ધિ, વૃત્તિને યોગ્ય સ્થળે વાળી શકે છે. કોઈકવાર સબળ વૃત્તિ બુદ્ધિને વશ કરી તેની નિર્ણય લેવાની ફરજ પાડે છે. વૃત્તિનું સ્વરૂપ સ્થળ અને સૂક્ષ્મ હોય છે. આત્માનો અતિ સૂક્ષ્મ બીજરૂપ સંસ્કાર વૃત્તિ છે અને મનનો બીજરૂપ સૂક્ષ્મ સંકલ્પ પણ વૃત્તિ છે.

મિત્રો, ‘મન સે બડા ના કોઈ’ આ ગીતને સતત બુદ્ધિમાં વાગોળતા રહીએ અને આપણી અંદર રહેલી સૂક્ષ્મ વૃત્તિઓને પણ સદાને માટે જાકારો આપતા રહીએ અને આ વાત આપણા સ્નેહી મિત્રોને પણ આપતા રહીએ અને પ્રેરણા સ્ત્રોત બનતા રહીએ એજ અભ્યર્થના સાથે.

॥ ઓમશાંતિ ॥

લાડલાં બાળકો-એકાન્તની સાધના દ્વારા એકાગ્રતાની શક્તિને વધારો. એકાગ્રતાની શક્તિ શ્રેષ્ઠ અને શક્તિશાળી છે. જ્યાં એકાગ્રતા હશે ત્યાં એકાત્મ, શ્રેષ્ઠતા અને સ્પષ્ટતા હશે. કોઈપણ નવીન શોધ માટે એકાગ્રતાની આવશ્યકતા છે. એકાગ્રતા અર્થાત્ એક સંકલ્પમાં સ્થિત થવું.

ચુવા વિભાગ

ચુવા શોળ શિવ !

બ્ર.કુ. વિવેકાનંદ, મહાદેવનગર, અમદાવાદ

ઓમશાંતિ, ગતાંકમાં શ્રણ સૂશ્રો આપી લેખને વિરામ આપ્યો છતો.

૧. નિશ્ચયબુદ્ધિ વિજયંતિ

૨. પવિત્રતા સર્વ ગુણોની જનની છે.

૩. હિંમતે મર્દા તો મદદે ખુદા.

આજે વિશેષ નિશ્ચયબુદ્ધિ વિજયંતિ સૂત્રને દ્વારાનમાં રાખી ચર્ચા કરીશું. પરમપિતા શિવ પરમાત્માએ બ્રહ્મા મુખેથી કહેલા આ મહાવાક્યમાં ધારી બધી જાદૂગરી સમાચેલી છે. આ મહાવાક્યએ તો ધારાના જીવનમાં અદ્ભુત ચમલ્કારોની વણગાર આપી છે. આપ પણ આ વાતના સાક્ષી કે અનુભવી હશો જ કે સામાન્ય ભાસતા આ સૂત્રમાં કમાલની તાકાત છે. અનેક સમસ્યાઓનું સમાધાન. વિઘ્નોની સામે લડવાની શક્તિ તેમજ પરિસ્થિતિ સામે સ્વ-સ્થિતિનો વિજય એમાં સમાચેલાં છે.

તો આવો, આજે આ મહાવાક્યોના ડિંડાણમાં જઈ આનંદ માણીએ તેમજ નવીન ઉજ્ઝ પ્રાપ્ત કરવાનો અનુભવ કરીએ. નિશ્ચયનો અર્થ થાય છે - વિશ્વાસ, ભરોસો, દૃઢતા, અસંશય. વાસ્તવિક જીવનમાં નિશ્ચયનું મહિંત્વ ડગલે ને પગલે મહેસૂસ થયા વગર રહેતું નથી. કોઈ કાર્ય કરવું હોય, કોઈ સમસ્યા કે કોઈ વિઘ્નો હોય, કોઈ પરિસ્થિતિ સર્જઈ હોય, કોઈની સાથે સંબંધ બાંધવા હોય કે કોઈ નિર્ણય લેવાનો હોય એવી દરેક બાબતમાં નિશ્ચયનો સિંહકાળો હોય છે.

એવા અદ્ભુત નિશ્ચયના આયામ કે પાસા જે આપણા જીવનના અભિજ્ઞ અંગો બનવા આપણને મજબૂર કરી દે છે અથવા જેમની

અનિવાર્યતા આપણા અંગત જીવનમાં ભાસે જ છે, એમના સિવાય આપણું જીવન અધૂરું છે, એવા આયામ કે પાસાંઅને પણ આજે જોઈશું.

૧. પરમાત્મામાં નિશ્ચય

આદ્યાત્મિક જીવન અને પરમાત્મામાં નિશ્ચય એક બીજાના પર્યાય છે. જો આપ કહો કે હું આદ્યાત્મિક વ્યક્તિ છું અને પરમાત્મા અંગે ક્યારેક વિશ્વાસ અને ક્યારેક સંશય છે. તો એ બાબત શક્ય જ નથી. જ્યારે આપને પરમાત્મા, તેના કાર્ય, તેના કર્તવ્ય, તેના સંબંધ નિભાવવાની વિધિ વિશે સંશય છે ત્યારે આપ આદ્યાત્મિક નથી જ એવું કહી શકાશે. પરમાત્મામાં વિશ્વાસનો ભાવ જ છે. તેમના સ્વરૂપને યથાર્થ જાણવું, તેમના કર્તવ્યને સ્વીકારવું, તેમના અવતરિત થયાની વાતને અનુભવવી અને તેમણે આપેલ શ્રીમતને યથાર્થ સમજી એ પ્રમાણે ચાલવાનો પુરુષાર્થ કરવો. તેમાં કોઈપણ જાતના તર્કને અવકાશ નથી. એવા અનેક ઉદાહરણ ભક્તિમાર્ગમાં નોંધાયેલા છે, જે ભગવાન ઉપર રહેલા વિશ્વાસને દર્શાવે છે. ભલે ને તેઓએ ભગવાનને જે પણ સ્વરૂપમાં સ્વીકાર્ય હોય. જેમ કે નરસિંહ મહેતાએ હુંડી લખી આપેલી, મીરાબાઈએ ઝેર પીદું, હનુમાને છાતી ફાડી શ્રી સીતારામના દર્શન કરાવ્યાં, પ્રહલાદના નિશ્ચયથી થાંભલામાંથી શ્રી નરસિંહે દર્શન કરાવ્યાં, વસ્ત્રહરણ સમયે દ્રોપદીને શ્રીકૃષ્ણે વટાં પુરાવ્યા, મહાભારતના યુદ્ધ સમયે શ્રી કૃષ્ણે અર્જુનની મદદ કરી વગેરે... આ પ્રકારના ઉદાહરણોમાં પરમાત્મા અંગેના અતૂઠ વિશ્વાસની ગુંબી થાય છે.

હાલા ભાઈ-બહેનો, પરમાત્મામાં નિશ્ચયનો સૌથી શક્તિશાળી સંકલ્પ છે - 'સમગ્ર વિશ્વના

રચયિતા, સૃષ્ટિના પાલનહાર - તારણહાર, સમગ્ર પ્રાણીજીતના રક્ષક એ મારા પિતા, મારા માતા, બંધુ-સખા, શિક્ષક-સતગુરુ, સાજન-પ્રેમી છે. તેઓ મારી રક્ષા કરવા સદા તત્પર છે. તેઓ સદા કલ્યાણકારી છે, તેઓ મારા દરેક શ્રેષ્ઠ સંકલ્પને સાકાર કરવા માટે બંધાયેલા છે.' અનુભવ કહે છે કે આ સંકલ્પે તો હર હેમેશા કમાલ કરી છે. અનેકોને સફળતાના શિખરે પહોંચાડ્યા છે. અનેકોને સારા વક્તા બનાવ્યા છે. અસંભવ લાગતા કામને સંભવ કરી બતાવ્યા છે. જે સ્વખનમાં પણ વિચાર્ય ન હોય એવા અનુભવો કરાવ્યા છે. એક સામાન્ય ગણાતો પણ અદ્ભુત અનુભવ આપણી સામે પ્રસ્તુત કરું છું. મહાદેવનગર સેવાકેન્દ્રના નવા ચિદ્રીટ સેવાકેન્દ્રના બાંધકામ સમયે થાંભલાના ટોપાને સેટ કરવા માટે એક અદ્ભાર ઈંચ બ્લેડવાળા કટર મશીનની આવશ્યકતા હતી. ખૂબ જ પ્રયત્ન કરવા છતાં મશીન ભાડેથી પણ મળતું ન હતું. છેલ્લે કંટાળી ડિઝાઇન ચેંજ કરવાની વાત ચર્ચાતી હતી. જ્યારે અમૃતવેળાએ આદરણીય ચંદ્રિકાબેને બાબા સામે રજુઆત કરી ત્યારે બાબાએ બેનને ડાયરેક્શન આપ્યું અને નરોડા સેવાકેન્દ્રના ભાઈ પાસેથી વ્યવસ્થા થઈ ગઈ. આવા અસંખ્ય ઉદાહરણો અહીંયાં ટાંકી શકાશે. કહેવાનો ભાવ છે કે પરમપિતા શિવ પરમાત્મા બાળકોનું નાનામાં નાનું કામ પણ કરવા માટે સજજ છે. નિઃસંકોચ પરમાત્મા સાથે સંબંધ કેળવવાની આવશ્યકતા છે. આમ પણ ભક્તિમાર્ગમાં કહ્યું છે કે ભગવાન તો ભાવનાનો ખૂબ્યો છે.

હાલા ભાઈ-બહેનો, પરમાત્માના નિશ્ચયથી આપ અનેક બાબતોના અનુભવી બનતા જશો. નિર્ભયતાનો ગુણ સહજતાથી વિકસવા લાગશે. નિશ્ચિંત બની પહાડ જેવી વાતો સામે સામનો

કરવા માટે સદા તત્પર રહી શકશો. અને દરેક સમયે પરમાત્માના નિશ્ચય થકી સદા વિજયનો અનુભવ અવશ્ય કરશો જ.

૨. સ્વયંમાં નિશ્ચય

જીવનમાં સફળ થવા માટેનું આ અગત્યનું પાસું છે. પરમાત્મા શિવ જે રાજધાની કે ધર્મની સ્થાપના કરવા આવ્યા છે તેનો આધાર પણ આ જ છે. જેટલા આપણે સ્વયંમાં નિશ્ચય રાખી દરેક કર્મ કરીશું તેટલાં જ પ્રભાવથી શ્રેષ્ઠ પ્રારંભનાં ધારી બની શકીશું. એ નિશ્ચિત છે. જો આપણને યથાર્થ સફળતા મળતી નથી તો એકવાર પોતાની જતને ચેક કરવી જોઈએ કે કાર્ય શરૂ કરતાં પહેલાં મારા મનમાં કેવા પ્રકારના સંકલ્પો હતા ?

અશે સ્વયંમાં નિશ્ચયનો ભાવ એ છે કે પોતાનો કેવા પ્રકારનો ઈરાદો છે ? પોતે કેટલા સક્ષમ છો ? પોતાની લાયકાત કેટલી છે ? એ વિશેનો પોતે પોતાના માટે આપેલો મત એ છે સ્વયંમાં નિશ્ચય. જ્યારે પોતે જ પોતાના માટે સંદિગ્ય છો તો બીજા કોઈના પાસેથી અપેક્ષા કેવી રીતે રાખી શકાશે ? ધારીવાર આપણે ચર્ચા કરીએ છીએ ત્યારે નીચે મુજબની કેટલીક વાતો સંભળાતી હોય છે.

૧. બ્રહ્માબાબાને તો સાક્ષાત્કાર થયા હતા કે તેઓ જ શ્રીકૃષ્ણા કે શ્રી નારાયણ બનવાના છે. આપણાને ક્યાં ખબર છે કે આપણે શું બનવાના છીએ ?

૨. મમા તો કુમારી હતાં વળી નાની ઊંમરમાં જ તેઓ બાબાના બની ગયા હતાં અને સ્વયં બાબાએ મમા માટે કહેલું કે તેઓ જ શ્રી રાધા કે શ્રી લક્ષ્મી બનવાનાં છે. આપણે ક્યાં કુમારી છીએ ? હવે તો આપણી ઊંમર પણ થઈ ગઈ છે. આ ઊંમરમાં ક્યાં પુરુષાર્થ થવાનો ?

૩. ટીચર્સ બહેનોને તો કેટલું સારું છે. તેમને બીજુ

- કોઈ ઝંગટ નથી. સવારે-સાંજે મુરલી સંભળાવવાની, યોગ કરવાનો કે કરાવવાનો. તેમનો આ ઓટોમેટીક પુરુષાર્થ થવાનો જ ને !
૪. આપણે તો કુમાર ! ધરને સાચવવાનું, જોબ કરવાની, સેંટરની સેવા કરવાની અને બાકી રહેલા થોડા સમયમાં ભોજન બનાવવાનું, ખાવાનું, કપડા ધોવાના... તો પુરુષાર્થ માટે સમય જ ક્યાં છે ?
૫. હવે તો પહેલા જેવો સમય જ ક્યાં રહ્યો છે ? સેવામાંથી જ ઉંચા નથી આવતાં. રાત્રે અગિયાર -અગિયાર વાગે પાઠશાળામાંથી આવીએ. રાત્રે સુતાં જ બાર વાગી જાય છે. એની અસર તો અમૃતવેળ ઉપર થાય જ ને. પછી જે થાય તે ખરું.

આવા અનેક પ્રકારના વાક્યો અહીં લખી શકાશે અને આપણે આવા વાક્યોની સાથે જોડાઈ પણ જઈશું. પરંતુ થોડા તટસ્થ બની વિચારીએ તો આપણે પોતાના માટે જ સંશય લઈને જીવતા હોય અથવા ખ્યારા શિવ પરમાત્માએ કહેલાં મહિવાક્યને ભૂલી ગયા હોય એવો અનુભવ થશે. સંભવત આપણે જાણીએ છીએ કે આપણે દેવી-દેવતા બનવાવાળા છીએ એ અંગે સભાનતા તો છે પણ હું જ કલ્પે-કલ્પે વિજયી છું એ પ્રશ્નચિન્હ માથે મંડરાતો હોય એવો અનુભવ કરતા હોય છેઅને અહીંચાં જ નગ્ભરવાર પુરુષાર્થ અનુસાર શર્ણ સાર્થક થવા પામે છે.

ઘણી વાર એ પણ અનુભવ કર્યો છે કે કેટલાકમાં સ્વયંના નિશ્ચયની જગ્યાએ અહીંભાવ કે અભિમાનનો ભાવ જાગૃત રહે છે. કારણ કે અહીંભાવ અને નિશ્ચય વર્ચે ખૂબ જ પાતળી રેખા રહેલી છે અને તેને સમજવા માટે ખૂબ જ તીક્ષણ બુદ્ધિ અને અટેન્શનની આવશ્યકતા હોય છે. મારા પોતાના અનુભવ છારા આપણાને સ્પષ્ટ થઈ

જશે. એકવાર હું સંગમભવનમાં સેવાર્થી સેંટર પર જ રોકાયેલો હતો. સવારના નાશ્તા સમયે મારા ટેબલ ઉપર એક કુમાર બેઠા હતા. બેઠા-બેઠા જ ત્વાંના નિભિત્ત ભાઈને ઓર્ડર કરવા લાગ્યા કે થાળી આપો, નાસ્તો આપો, ચા આપો. મેં સહજ ભાવથી કુમારને પૂછ્યું કે ભાઈ આપ ઉઠીને લઈ ન શકો ? ત્વારે તેણે જે પ્રત્યુત્તર આપ્યો તે સાંભળી હું તો થંભી જ ગયો. તે કહે - અરે ભાઈ, આપણે તો રાજ બનવાવાળા, અત્યારથી જ ઓર્ડર કરવાના સંસ્કાર નાખવા પડે ને ! હવે આપ જ વિચારો કે આ નિશ્ચયનો ભાવ છે કે અહીંભાવ ! ભગવાનનો આભાર કે તેમણે મારી બુદ્ધિને શક્તિ આપી અને હું તેના પ્રભાવથી બચી ગયો. હું કોઈની ટીકા કરવા નથી માંગતો પરંતુ વાસ્તવિકતાની નજીક જવાનો પ્રયાસ કરું છું.

વાસ્તવમાં એક વાત તો સ્વીકારવી જ પડે કે બાબાના બન્યા પછી આપણા જીવનમાં અનેક પરિવર્તન આવ્યા છે. અનેક પ્રાપ્તિઓ થઈ છે, અનેક વિશેષતાઓના માલિક બન્યા છીએ, શક્તિઓ-ગુણો-કળાઓની પ્રાપ્તિઓ થઈ છે. ત્વારે બાબાને ધન્યવાદ આપવાના બદલે કે વાસ્તવિકતાને સ્વીકારવાને બદલે અહીંભાવ જાગૃત થઈ જાય તો ? ખરેખર જોઈએ તો એ આપણું સદ્ભાગ્ય છે કે આપણને ભગવાનના સાથી બનવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે.

॥ ઓમશાંતિ॥

રોજ પ્રભુની સાથે એકાંતમાં બેસીને ખુલ્લા દિલે વાત કરો. તમારાં પાપ એની પાસે જાહેર કરો. એમાંથી છૂટવા પ્રભુને ચાદ કરો, યોગ કરો ચા પ્રાર્થના કરો.

પ્રભુ મિલન

બી.કે. કિશોર મહેતા, ધોરાજી

મિલનના ગ્રામ પ્રકાર છે. (૧) દૈહિક મિલન (૨) આત્મિક મિલન અને (૩) પરમાત્મ મિલન. દૈહિક મિલન જે વિકારોને વશીભૂત હોય તો તે અધિમ પ્રકારનું મિલન કહેવાય છે. આત્મિક મિલન આત્માને ઓળખવાનું અને પરમાત્મા સાથે સંબંધ સ્થાપિત કરવાનું પાચાર્થ મિલન કહેવાય છે. જ્યારે પરમાત્મ મિલન એ ઉત્તમ પ્રકારનું મિલન કહેવાય છે. આ મિલનના પ્રકાર તેમાં રહેલ પ્રેમના પ્રકાર ઉપર આધારિત છે.

પ્રભુ મિલન માટે પૈસાની જરૂર નથી. તેને માટે તો સાચો પ્રેમ જોઈએ. પ્રેમ એ એવું તો જીવન રસાયણ છે કે તેના વિના જીવન ફિક્ઝું લાગે. સૌને પ્રેમ જોઈએ છે. પરંતુ પ્રેમ વેચાતો મળતો નથી. પ્રેમ આપવાથી પ્રેમ મળે છે. તેથી પ્રેમની ઝંખના રાખનાર પાસે પ્રેમની પુંજી હોય તો પ્રેમ મળે ને ? પરંતુ આપણે જોઈએ છીએ કે આ દુનિયામાં પ્રેમના જરણાં જાણે સૂકાઈ ગયાં હોય એવું લાગે છે. જ્યાં જોઈએ ત્યાં નફરત, નફરત ને નફરત જ જોવા મળે છે.

કળિયુગના અંતે ઈશ્વર આ ધરતી ઉપર આવી દેવી દેવતાના સંરક્ષાર ઘડતરનું કાર્ય કરે છે. એ સોછામણા સમયને કલ્યાણકારી પુરુષોત્તમ સંગમયુગ કહે છે. આ ઉત્તમ સમય હાલ ચાલી રહ્યો છે. આ સમયની ચાદગાર ઘટના તરીકે ‘પુરુષોત્તમ માસ’ ઉજવાય છે. પેલા સંગમયુગની જેમ આ માસને પણ પવિત્ર ગણવામાં આવે છે.

ઈશ્વરની કમાલ કેવી ગજબની છે કે જ્યારે કલિયુગની ચરમ સીમા હોય છે બસ ત્યારે જ એ આ ધરતી ઉપર આવીને હોવનહાર દેવી દેવતાઓને સંરક્ષાર ઘડતરનું ભણતર પ્રજાપિતા બ્રહ્માકુમારી ઈશ્વરીય વિશ્વ વિદ્યાલયમાં ભણાવે

છે ! આ રીતે જે આપણા સૌના પરમ પિતા છે એ પરમ શિક્ષક બનીને ગીતા જ્ઞાન અને રાજ્યોગનું શિક્ષણ આપે છે.

ઈશ્વરના આ ગુપ્ત કાર્યને કોઈ વિરલા જ ઓળખી જાય છે અને ઈશ્વરના આ કાર્યમાં તન, મન અને ધનથી મદદગાર બને છે. ઈશ્વરના કાર્યમાં મદદગાર બનનારનું ભાગ્ય તેની મદદના આધારે જ નિર્માણ થાય છે એ સમજુ શકાય એવી બાબત છે.

દુન્યવી સંબંધોમાં જ્યારે પ્રેમ રહેતો નથી ત્યારે પ્રેમનો સાગર આ પૃથ્વી પર પદારે છે. પરમાત્માનો પ્રેમ એ નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ છે જેનો અનુભવ પુરુષોત્તમ કલ્યાણકારી સંગમયુગમાં કરી શકાય છે.

આ દુનિયાના સંબંધી એક જન્મના સીમિત છે. જ્યારે સદાના સંબંધી ઈશ્વર આપણી સાથે સર્વ સંબંધ નિભાવે છે. એ પણ શું પ્રભુ પ્રેમનો પુરાવો નથી ?

કહિ બોટાદકરે માના પ્રેમને એક આદર્શ પ્રેમ તરીકે ગણી તેનું મહિમાગાન કરતાં લખ્યું છે કે, ‘જનનીની જોડ સખી નહિ જડે રે લોલ’.

લોકિક માતાનું આવું મહિમાગાન છે તો જે આપણી અલોકિક માતા તરીકેનો પ્રેમ મળે છે તેનો પ્રકાર કેટલો ઉચ્ચયતમ હશે એ કલ્યાણનો વિષય છે. પરંતુ એ પ્રેમનો અનુભવ ત્યારે થાય છે કે જ્યારે ખબર પડે છે કલિયુગના અંતે જ્યારે સર્વ સંબંધોમાં કોઈ સાર રહેતો નથી. ત્યારે ઈશ્વર આપણા સાચા સંબંધી તરીકે આ ધરતી પર દિવ્ય અવતરણ કરે છે. તેના સંતાનો માટે ઈશ્વરીય વિદ્યાલયો દેશ-વિદેશમાં વધતા જ જાય છે એ એના પ્રેમનું પ્રમાણ નહિ તો બીજું શું ?

પ્રભુ પિતાનો પ્રેમ તો એવો છે કે તે સમજાવી શકાતો નથી. તેનો તો અનુભવ કરીએ ત્યારે ખબર પડે. જ્ઞાનમાર્ગમાં ચાલતાં શીખવે છે... એટલું જ નહિ પણ ચાદની ચાનામાં કેમ દોડવું એ પણ શીખવે છે જ્યારે તે આપણાને ઈશ્વરીય જન્મસિદ્ધ અધિકાર તરીકે સત્યુગ પ્રેતાચુગનો સ્વર્ગનો વારસો લેવાની સૂજ પાડે છે ત્યારે આપણાને એમ થયા વગર ન રહે કે ૮૪ના ચક્કરમાં આના જેવો કોઈ પિતા ન હોઈ શકે.

પરમ શિક્ષક તરીકે એ એવું તો સમજાવે છે. કે મોંમા આંગળા હર કોઈ નાખી દે. વળી હિત શેમાં છે અને અહિત શેમાં છે તેનું ભાન કરાવે છે... જ્યારે તે આપણા છેલ્લા જન્મમાં દુનિયામાં અદ્ભુતીય એવું ગીતા જ્ઞાન સમજાવે છે ત્યારે એવું બોલી જવાય કે, ‘વાહ, પ્રભુ વાહ !’

આપણા સૌના એ કલ્યાણકારી પિતા શ્રીજીનું મહિંદ્રાનું પાત્ર સદ્ગુરુ તરીકેનું ભજવે છે.. અને આપણાને શ્રીમત્ સમજાવે છે. ગમે તે કોમની વ્યક્તિ હોય પરંતુ આત્માની સદ્ગતિ માટે તેણે શિવ પિતાને શરણે આવવું જ પડે છે કેમ કે સૌ કોઈને ગતિ-સદ્ગતિનો રાહ તેઓ જ બતાવે છે ! ઉપરોક્ત અને અન્ય સંબંધ નિભાવવા તેઓ શ્રી ‘બહુરૂપી’ બને છે પોતાના બાળકો માટે !!! આથી આપણાથી ગવાઈ જવાય કે ‘અહો પ્રભુ ઉપિકાર આપના, શું શું હું તે સંભારું !’ આમ, છતાં એનો પ્રેમ અણિશુદ્ધ અને નિઃસ્વાર્થ એટલે છે કે સ્વર્ગનો સ્થાપના કરાવી, પોતાના બાળકોને સ્વર્ગનો વારસો આપી પોતે પરમધામ સિદ્ધાવે છે.

આપણા સૌના આવા નિઃસ્વાર્થી પરમપિતા આ જન્મમાં જ અતીન્દ્રિય સુખનો વારસો પણ આપે છે. જેનો અનુભવ રાજ્યોગી વિદ્યાર્થી જીવન અનુભવતા બ્રહ્માકુમારો અને બ્રહ્માકુમારીઓ કરી રહ્યા છે !

પોતે પ્રેમનો સાગર હોવા છતાં એ પોતાના સંતાનોની ભાવના (પ્રેમ)ના ભૂખ્યા છે. તો ચાલો, આપણાને બ્રહ્મમૂહુર્તે પ્રેમથી જગાડનાર એ જગતપિતાને આપણી પવિત્ર ભાવનાના ભોજન જમાડીએ. આપણાને સર્વશ્રેષ્ઠ ગીતા જ્ઞાન ભણાવનારની આશા પૂરી કરીએ જન જનને તેનો સંદેશો આપીને... એટલું જ નહિ એ સદ્ગુરુએ ચીંદેલ સદ્ગતિનો રાહ સૌને ચીંદીએ.

॥ ઓમશાંતિ॥

(પેજ નં. ૧૩નું અનુસંધાન)

ખરાબ કર્માનું દુઃખરૂપી ફળ અપાવવા માટે નિભિત બને છે. વિકર્માની સજાથી છૂટવા માટે જૂના ખરાબ સંસ્કારોને ભસ્મ કરવા જરૂરી છે.

એના માટે આત્મિક શક્તિની આવશ્યકતા છે. જે કેવળ સર્વશક્તિવાન પારલોકિક પરમપિતા પરમાત્મા શિવ સાથે બુદ્ધિયોગ જોડીને પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. જેમ સૂર્યનાં કિરણોને ‘લેન્સ’ દ્વારા એકપ્રિત કરીને અભિન ઉત્પન્ન થાય છે તે રીતે જ્ઞાનસૂર્ય પરમાત્મા સાથે બુદ્ધિનો તાર જોડીને જ યોગાર્દિને પ્રજ્વલિત કરી શકાય છે. જેનાથી જુના અશુદ્ધ સંસ્કાર ભસ્મીભૂત થઈ જાય. આ યોગથી મનુષ્યાત્માના દેહ અને દેહના સંબંધોની સાંકળ છૂટી જાય છે અને તે વિકર્માની સજાથી મુક્તિ મેળવે છે, આ રાજ્યોગ નિરંતર કરી શકાય છે પરંતુ એના માટે પરમપિતા પરમાત્માના સ્વરૂપ, ધાર્મ, ગુણો અને કર્તવ્યોનો પર્ચિયાય તથા એમની સાથે બુદ્ધિયોગ જોડવાની વિધિનું જ્ઞાન આવશ્યક છે. આ માટે વિનામૂલ્યે રાજ્યોગ શીખવા માટે બ્રહ્માકુમારીઝના સેવાકેન્દ્રની મુલાકાત લો.

॥ ઓમશાંતિ ॥

સુરત સીટીલાઈટમાં 'ગીતા જ્ઞાન શિબિર'માં પૂર્વમંત્રી ભાતા નરોતમભાઈ પટેલ, ધારાસભ્ય ભાતા પાટીલભાઈ, ભાતા જીતુભાઈ, પ્ર.કુ. ઉધાબેન, પ્ર.કુ. રંજનબેન તથા પ્ર.કુ. ફાલુનીબેન.

ભરત્ય જીત્લા પેન્ઝનર મંડળમાં સીનીયર સીટીજનને ઈશ્વરીય સંદેશ આપતાં પ્ર.કુ. સુનિલાબેન.

ભાવનગરના સાંસદસભ્ય ભવિની ભારતીબેનને ઈશ્વરીય સૌગાત આપતાં પ્ર.કુ. તૃપ્તિબેન.

દીવમાં NCCનાં વિદ્યાર્થીઓને 'મેમરી મેનેજમેન્ટ' સેમીનાર બાદ ભવિની વંદનાબેન સાથે પ્ર.કુ. ગીતાબેન.

કવાંટ છોટાઉદેપુરમાં પોલીસ સ્ટેશનમાં ઈશ્વરીય સંદેશ આપ્યા બાદ PI ભાતા એચ.જી.ભરવાડ સાથે પ્ર.કુ. મોનિકાબેન.

રાજકોટ રવિરળ પાર્ક સેવાકેન્દ્ર દ્વારા આયોજ્યત રંગોળી રૂપર્ધાના પ્રતિભાગીઓ સાથે પ્ર.કુ. ગીતાબેન.

નવસારી સેવાકેન્દ્રમાં એશફીન હોસ્પિટલના પ્રમુખ ડૉ. મોહમ્મદભાઈનું સન્માન કરતાં પ્ર.કુ. ગીતાબેન.

ચાણસમાં શિવજ્યંતી નિમિત્તે બ્રહ્માવત્સો સાથે દીપ પ્રાગાટય કરતાં પ્ર.કુ. જાગૃતિબેન.

સુરત બાલાજી રોડ ખાતે 'ગીતા જ્ઞાન શિબિર'નું ઉદ્ઘાટન કરતાં ધારાસભ્ય ભાતા રણજીતભાઈ, ભાતા નીતિનભાઈ, ડૉ. કાળીભાઈ, પ્રફુલ્લાભાઈ, અને ડૉ. રંજનભેન તથા પ્રફુલ્લાભાઈ.

USA સેક્યુરિટીનોમાં વિધાનસભા સત્રની શરૂઆતમાં આર્થિકશપ જોસે ગોમેઝ, Interfaith Councilના પ્રમુખ જોન ફીશ તથા Interfaith Leaders સાથે પ્રફુલ્લાભાઈ હંસાબેન.

વડોદરા અટલાદરા સેવાકેન્દ્રમાં 'તનાવમુક્તિયી તંદુરસ્તી શિબિર'માં પ્રવચન કરતાં ડૉ. પ્રફુલ્લાભાઈ, ગિરીશભાઈ.

ગાંધીનગર ઉર્જાનગરમાં 'યોગ તપસ્યા'ની ગાહન અનુભૂતિ કરાવતાં પ્રફુલ્લાભાઈ તથા પ્રભાવત્સો.

વડોદરા અલકાપુરી દ્વારા 'શિવ સંદેશ મહોત્સવ' કાર્યક્રમમાં ONGCના GM ભાતા આર.જી.રામ, IMAના પ્રમુખ ડૉ. અતુલ શાહ, ડૉ. નિરંજનાબેન તથા પ્રભાવત્સો.

અમદાવાદ ટાગોર હોલ ખાતે 'નવરંગ ઉત્સવ'માં પ્રફુલ્લાભાઈનું સ્વાગત કરતાં અકાદમીના ડાયરેક્ટર વિનય આગાંડ ડાન્સ સાથે પ્રફુલ્લાભાઈ, પ્રફુલ્લાભાઈ, લતાબેન.

કેશોદમાં શિવરાત્રી કાર્યક્રમમાં ભાતા રમેશભાઈ, ભાતા બીખાભાઈ, પ્રો. ગજેરાભાઈ તથા પ્રફુલ્લાભાઈ હંસાબેન.

મુંબદ મલાડમાં ઝંડારોહણમાં ભાતા અશોકભાઈ, ફિલ્મ અભિનેત્રી ડોલી બિન્દ્રા તથા પ્રફુલ્લાભાઈ.

ન્યૂજીલેન્ડમાં શિવરાત્રી પર્વ નિમિતે આચ્યોજુત ઝાંખીમાં દિપ પ્રજવલન કરતાં અતિથિગાળા તથા શિવજયોતિ પ્રગાટાવતાં MP ભાતા થ્રેવોર મલાન્ડ, શિવ મંદિરનાં પૂજારી અને પ્રા.કુ. ભાવનાબેન.

બગસરામાં ‘અમરનાથ દિવ્યદર્શન મેળા’નું ઉદ્ઘાટન કરતાં મહેત જેરામભાપુ, મહેત બ્રહ્મચારીભાપુ, માભલતદાર ભાતા બી.એસ.ખોખરીયા, ભાતા પ્રાગજીભાઈ, પ્ર.કુ. રસીલાબેન, પ્ર.કુ. ગીતાબેન તથા શિવધારોહણ કરતાં મહાનુભાવો.

રાજકોટ રાજનગર હુરા ‘બર્કિલા અમરનાથ’ની ઝાંખીનું ઉદ્ઘાટન કરતાં ડૉ. વધારીયાભાઈ, ડૉ. તેજસભાઈ, ડૉ. દર્શનભાઈ, પ્ર.કુ.રીટાબેન અને પ્ર.કુ. આશાબેન.

અમ્રદાવાદ વટવામાં શિવરાત્રી નિમિતે અલોકિક ઝાંખી સાથે પ્ર.કુ. તારાબેન અને પ્ર.કુ. પ્રીતિબેન.

ગાંધીનગર સેકટર-3માં ‘અમરનાથ દર્શન’ ઝાંખીનું ઉદ્ઘાટન કરતાં મેયર ભાતા મહેન્દ્રસિંહ રાણા, કોરપોરેટર ભાતા શંકરભાઈ, ડૉ. વિપુલભાઈ અને પ્ર.કુ. સુનિતાબેન.

(1) અમદાવાદમાં નવનિર્મિત 'ડાયમંડ લોટસ હાઉસ'નું રીબીન કાપી ઉદ્ઘાટન કરતાં ઉધોગપતિ ભાતા રથિરભાઈ પારેખ, રાજ્યોગિની દાદી જાનકીજી, રાજ્યોગિની દાદી હૃદયમોહિનીજી **(2)** સીંધી સમાજ તરફથી આદરણીય દાદી જાનકીજીનું સ્વાગત કરતાં ભાતા બલરાજ જુમાની. **(3)** 'ડાયમંડ લોટસ હાઉસ'નાં ઉદ્ઘાટન સમારોહમાં દીપ પ્રાગાટય કરતાં રાજ્યોગિની દાદી જાનકીજી, રાજ્યોગિની દાદી હૃદયમોહિનીજી, રાજ્યોગિની દાદી રતનમોહિનીજી, આદરણીય સરલાદીદી, ભાતા નિર્વેશભાઈ, ભાતા રમેશભાઈ. **(4)** 'લોટસ હાઉસ'ની રજત જ્યંતિ પ્રસંગો કેક કટીંગ કરતાં રાજ્યોગિની દાદી જાનકીજી, રાજ્યોગિની દાદી હૃદયમોહિનીજી તથા અન્ય મહાનુભાવો. **(5)** ઉધોગપતિ ભાતા રથિરભાઈ પારેખને ઈશ્વરીય સૌગાત આપતાં ભાતા પ્રિજ્મોહનભાઈ **(6)** ભાતા એસ.કે.નંદા (IAS) ને ઈશ્વરીય સૌગાત આપતાં આદરણીય દાદી જાનકીજી.